

Державний вищий навчальний заклад
«Запорізький національний університет»
Міністерства освіти і науки України

Радєва О. Г.

ОБЛІК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Навчальний посібник
для студентів економічного факультету
спеціальності „Облік і аудит”
денної та заочної форм навчання**

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №

Запоріжжя
2009

УДК: 657.6:339

Радева О. Г., Саснко О. Р.

Облік зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник для студентів економічного факультету денної та заочної форм навчання спеціальності „Облік і аудит” – Запоріжжя: ЗНУ, 2009.- 118 с.

Навчальний посібник з дисципліни “Облік зовнішньоекономічної діяльності” згрупований за темами відповідно до навчальної програми. Може бути використаний як опорний конспект для вивчення дисципліни студентами, що навчаються за спеціальністю „Облік і аудит”.

Рецензент Пельтек Л.В., канд. економ. наук, доцент

Відповідальний за випуск А.Д. Топалов

ЗМІСТ

ТЕМА 1 Загальна характеристика зовнішньо-економічної діяльності в Україні	4
ТЕМА 2 Договірні відносини зовнішньоекономічної діяльності	20
ТЕМА 3 Облік валютних операцій у зовнішньоекономічній діяльності	34
ТЕМА 4 Міжнародні розрахунки при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності	50
ТЕМА 5 Загальні засади експортно-імпортних операцій	62
ТЕМА 6 Облік імпортних операцій	78
ТЕМА 7 Облік експортних операцій	87
ТЕМА 8 Облік консигнаційних та комісійних операцій	94
ТЕМА 9 Облік операцій з давальницькою сировиною	101
Перелік рекомендованої літератури	111
Термінологічний словник	114

ТЕМА 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1. Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності
2. Принципи зовнішньоекономічної діяльності
3. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та порядок їх реєстрації
4. Основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Основны поняття: зовнішньоекономічна діяльність, митниця обліку, митниця оформлення, зовнішньоторговельні операції, квота, мито

1.1 Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства є важливою і невід'ємною сферою господарської діяльності, яка при ефективному використанні всього комплексу сучасних форм і методів міжнародного бізнесу здатна позитивно впливати на ефективність виробництва, його технічний рівень, якість вироблюваної продукції.

Вихід підприємства на зовнішні ринки сприяє пристосуванню економіки до системи світогосподарських відносин, формуванню економіки відкритого типу. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств істотно впливає на підвищення ефективності господарської діяльності як нарівні мікроекономіки, так і в масштабах усього національного господарства.

Необхідність використання зовнішньоекономічних зв'язків обумовлюється ще й тим, що різні регіони мають різні виробничі умови. Тому країни спеціалізуються на виробництві такої продукції, яка є дешевшою від зарубіжних аналогів.

Міжнародне економічне співробітництво є одним із головних чинників впливу на рівень розвитку кожної окремої країни та світового прогресу в цілому. Складовою такого співробітництва є зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання різних країн.

Зовнішньоекономічні зв'язки можна класифікувати за двома ознаками: за напрямком товарного потоку та за структурною ознакою.

За першою ознакою зовнішньоекономічні зв'язки поділяються на експортні (вивезення товарів із країни), імпорتنі (ввезення товарів до країни), транзитні (товаропотік іде через країну до інших держав).

За другою ознакою взаємозв'язки з суб'єктами господарювання інших країн поділяються на такі види: зовнішньоторговельні, фінансові, виробничі, інвестиційні.

Зовнішньоторговельні операції з товаром можуть здійснюватися в різних формах: купівля-продаж (безпосередній перехід права власності на товар від продавця до покупця), опосередкована торгівля (консигнаційні, дилерські, агентські операції тощо), зустрічна торгівля (бартер, компенсаційні угоди, зустрічні закупки тощо). Останнім часом зростає питома вага не продажу товарів, а надання різного виду послуг: інжинірингових, страхових, послуг зв'язку, інформаційного обміну та транспортного обслуговування, роялті, ліцензійних послуг. Найбільш прогресивним видом зовнішньоторговельних операцій є торгівля інтелектуальною власністю (франчайзинг, ноу-хау, консалтинг).

До фінансових операцій у сфері зовнішньоекономічних зв'язків належать взаємовідносини з міжнародного кредитування, страхування, обслуговування міжнародних платежів, депозитні й інші банківські операції.

До виробничих операцій належать взаємовідносини з орендного використання промислового обладнання (лізинг), різного виду кооперація при випуску спільної продукції, спільне підприємництво.

На сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічної діяльності досить поширеними є відносини у сфері міжнародних інвестицій у таких формах: пряме інвестування, тобто вкладення капіталу, в підприємництво та нерухомість, портфельні інвестиції, вкладення капіталу в цінні папери.

Зовнішньоекономічна діяльність - це діяльність суб'єктів господарської діяльності України й іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах і здійснювана на території України та за її межами. Видами зовнішньоекономічної діяльності є:

- експорт та імпорт товарів, капіталу та робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності;
- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, навчальна й інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;
- міжнародні фінансові операції й операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;

- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності й іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності й іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торгових марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності й аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;
- організація та здійснення діяльності у сфері проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів, інших подібних заходів на комерційній основі, організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібної торгівлі на території України за іноземну валюту в передбачених законами України випадках;
- робота на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності, іноземних фізичних осіб - із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на території України та і за її межами;
- операції з придбання, продажу й обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах, міжбанківському валютному ринку;
- орендні, зокрема лізингові операції між об'єктами зовнішньоекономічної діяльності й іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- товарообмінні (бартерні) операції й інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності й іноземними суб'єктами господарської діяльності.

Значну роль у зовнішньоекономічній діяльності відіграють зовнішньоторговельні операції, суть яких полягає в міжнародній торгівлі товарами і продукцією в матеріально-речовій формі. До зовнішньоторговельних операцій належать:

- експорт (продаж іноземному контрагенту товару з вивезенням за кордон);
- імпорт (придбання в іноземного контрагента товару із ввезенням з-за кордону);
- реекспорт (продаж раніше імпортованого товару за кордон без доробки);
- реімпорт (придбання раніше експортованого товару із ввезенням з-за

кордону).

Важливе значення в організації та здійсненні зовнішньоекономічної діяльності має забезпечення керівників, спеціалістів підприємств та інших зацікавлених осіб достовірною інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень, а також створення системи внутрішнього контролю для забезпечення більш ефективної діяльності підприємства та запобігання зловживань.

1.2 Принципи зовнішньоекономічної діяльності

Згідно з Декларацією про державний суверенітет, прийнятою Верховною Радою України 16 липня 1990 р., Україна самостійно здійснює та регулює зовнішньоекономічну діяльність, керуючись внутрішнім та міжнародним законодавством.

Основними принципами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є:

- суверенітет народу України;
- свобода зовнішньоекономічного підприємництва;
- юридична рівність і недискримінація всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- верховенство закону;
- захист інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- еквівалентність обміну.

Принцип суверенітету народу України передбачає:

- виключне право народу України самостійно та незалежно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність на території України, керуючись законами, чинними на території України;
- обов'язок України неухильно виконувати всі договори та зобов'язання в галузі міжнародних економічних відносин.

Принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва передбачає:

- право суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки;
- право суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати її в будь-яких формах, прямо не заборонених чинними законами України;
- обов'язок додержуватися при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності порядку, встановленого законами України;
- виключне право власності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на всі одержані ними результати зовнішньоекономічної діяльності.

Основу принципу юридичної рівності та недискримінації складають:

- рівність перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави;
- заборона будь-яких дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також іноземних суб'єктів господарської діяльності, за формою власності, місцем розташування;
- неприпустимість обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів. Принцип верховенства закону передбачає:
- регулювання зовнішньоекономічної діяльності тільки законами України;
- заборону застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, які створюють менш сприятливі умови для функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, ніж ті, які встановлені законами України.

Принцип захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності передбачає:

- рівний захист інтересів усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й іноземних суб'єктів господарської діяльності на території України згідно з чинним законодавством;
- рівний захист інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України згідно з нормами міжнародного права;
- захист державних інтересів України на її території та за її межами лише відповідно до законів України та згідно з умовами підписаних нею міжнародних договорів і нормами міжнародного права.

Основою в еквівалентності обміну є неприпустимість демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів.

1.3 Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та порядок їх реєстрації

Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України є:

- фізичні особи - громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність, дієздатність і постійно проживають на території України;
- юридичні особи, які зареєстровані в Україні і які мають постійне місцезнаходження в Україні;
- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних та юридичних

осіб, які не є юридичними особами згідно із законами України, але мають постійне місцезнаходження на території України і яким не заборонено цивільно-правовими законами України здійснювати господарську діяльність;

- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно із законами України;

- спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України й іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зареєстровані в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;

Україна в особі її органів, місцеві органи влади й управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України та діють як юридичні особи.

Підставою функціонування суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності є внесення даного виду діяльності до статуту підприємства або установчого договору, який надає право підприємствам здійснювати будь-які види зовнішньоекономічної діяльності.

Для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, зокрема митного оформлення товарів, суб'єктові господарювання необхідно стати на облік у митному органі за місцем державної реєстрації.

Для ведення обліку суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності або за його дорученням митний брокер надає митниці оригінали та завірені суб'єктом копії таких документів:

- 1) статуту підприємства;
- 2) свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності у виконавчому комітеті державної адміністрації за місцезнаходженням або свідоцтва про реєстрацію представництва іноземного суб'єкта господарської діяльності в Україні;

- 3) довідки органу статистики про занесення суб'єкта підприємницької діяльності - юридичної особи до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України та про присвоєння кодів території, кодів форми власності; приватні підприємства подають довідку Державної податкової адміністрації про присвоєння ідентифікаційного номера;

- 4) довідки уповноваженого банку про наявність поточного та валютного рахунків із зазначенням прізвища, імені та по батькові

головного бухгалтера підприємства, номерів телефонів підприємства;

5) свідоцтва про реєстрацію платника податку на додану вартість; якщо суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності не є платником ПДВ, то подається до митного органу заява за підписом керівника та головного бухгалтера, завірена печаткою підприємства про те, що підприємство не підлягає включенню до Реєстру платників ПДВ;

6) довідки про декларування (або відсутність) валютних цінностей, доходів, майна, які належать резиденту України і знаходяться за її межами;

7) для підприємств з іноземними інвестиціями - копію інформаційного повідомлення про іноземні інвестиції;

8) наказу по підприємству про призначення осіб, уповноважених на роботу з митницею (наводяться їхні прізвища, основні паспортні дані, зразки підписів, зразок печатки, яка використовується при оформленні документів у митних органах);

9) за наявності складських приміщень - документи, які підтверджують їх місцезнаходження;

10) два примірники облікової картки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності за встановленим зразком (заповнюються суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності).

Після подання відповідних документів працівник митниці звіряє копії з оригіналами поданих документів, завіряє два примірники облікової картки зовнішньоекономічної діяльності особистою номерною печаткою, один примірник залишає в митниці разом із копіями наданих на облік документів, а другий видається на руки суб'єктові ЗЕД разом з оригіналами наданих документів, які свідчать про облік у митних органах. Суб'єктові ЗЕД присвоюється обліковий номер, який записується у два примірники облікової картки. Наприклад, суб'єктові ЗЕД присвоєно обліковий номер 80000/4/03/01924.

Декларування товарів здійснюється, як правило, на митниці за місцем реєстрації суб'єкта господарювання.

Однак при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності може виникнути ситуація, коли митне оформлення на митниці за місцем реєстрації суб'єкта господарювання не є можливим через особливості вантажу, специфіку транспорту або є економічно не вигідним через умови зовнішньоекономічного договору (контракту). У такому випадку декларування та митне оформлення експортно-імпорتنих

вантажів може бути здійснене на митниці не за місцем реєстрації суб'єкта господарювання. При цьому митне оформлення можливе за згодою між митницею того місця, де розмішений суб'єкт підприємництва, та митницею, в якій він буде здійснювати декларування. Така згода підтверджується складанням листа про погодження.

Лист про погодження - документ установленної форми, який містить погоджене рішення начальників митниці обліку та митниці оформлення або вповноважених ними осіб про можливість здійснення митного оформлення товарів у митниці

Митниця обліку - митний орган, у зоні діяльності якого розташований суб'єкт ЗЕД.

Митниця оформлення - митний орган, у якому здійснюється і митне оформлення товарів на підставі листа про погодження

Лист про погодження заповнюється декларантом, оформляється на одну партію товарів або на поставки товарів у межах одного зовнішньоекономічного договору (контракту), в окремих випадках (з погодженням Держмитслужби України) - на товари, які переміщуються протягом певного періоду в межах декількох зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Термін дії листа не може перевищувати одного року з дати його реєстрації.

1.4. Основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Найвищим органом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є Верховна Рада України. До компетенції Верховної Ради України належать:

- прийняття, зміна, скасування законів, які стосуються зовнішньоекономічної діяльності;
- затвердження головних напрямів зовнішньоекономічної політики України;
- розгляд, затвердження та зміна структури органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- укладання Україною міжнародних договорів відповідно до законів України про міжнародні договори та приведення чинного законодавства України у відповідність з правилами, встановленими цими договорами;
- затвердження нормативів обов'язкового розподілу валютної виручки

державі та місцевим Радам народних депутатів України, ставок та умов оподаткування, митного тарифу, митних зборів, митних процедур при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;

- установлення спеціальних режимів зовнішньоекономічної діяльності на території України;
- затвердження списків товарів, експорт та імпорт яких підлягають ліцензуванню або забороняються.

Центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики:

- забезпечує проведення єдиної зовнішньоекономічної політики при здійсненні суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності виходу на зовнішній ринок, координацію їх зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі відповідно до міжнародних договорів України;
- здійснює контроль за додержанням всіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності чинних законів України та умов міжнародних договорів України;
- проводить антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні розслідування у порядку, визначеному законами України.

Державна митна служба України здійснює митний контроль в Україні згідно з чинними законами України.

Антимонопольний комітет України здійснює контроль за додержанням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності законодавства про захист економічної конкуренції.

Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі виконує такі функції:

- здійснює оперативне державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- приймає рішення про порушення та проведення антидемпінгових, антисубсидійних або спеціальних розслідувань і про застосування відповідно антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів.

До органів місцевого управління зовнішньоекономічної діяльності належать:

- місцеві Ради народних депутатів України, їх виконавчі розпорядчі органи;
- територіальні підрозділи (відділення) органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України: регіональні митні служби, регіональні відділення Антимонопольного комітету.

Місцеві органи влади здійснюють такі функції з регулювання зовнішньоекономічної діяльності:

- приймають у межах своєї компетенції, тільки у випадках, передбачених законами України, відповідні нормативні акти стосовно регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- проводять реєстрацію суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

До недержавних органів регулювання зовнішньоекономічної діяльності України належать: фондові, валютні біржі, Торгово-промислові палати України. Ці органи можуть виконувати тільки їм надані функції у сфері управління зовнішньоекономічною діяльністю, зокрема, Торгово-промислова палата України засвідчує країну виробництва товару через систему видачі сертифіката походження.

На території України запроваджено такі правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності:

1. Національний режим регулювання зовнішньоекономічної діяльності передбачає, що до іноземних суб'єктів при здійсненні ними зовнішньоекономічних операцій на території України застосовується відповідне національне законодавство у повному обсязі. Національний режим застосовується до всіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів цієї діяльності, пов'язаної з їх інвестиціями на території України, до експортно-імпортних операцій іноземних суб'єктів господарської діяльності тих країн, які входять разом з Україною до економічних союзів.

2. Режим найбільшого сприяння передбачає встановлення пільг для окремих іноземних суб'єктів при здійсненні ними зовнішньоекономічних операцій на території України.

Країни, для яких встановлений режим найбільшого сприяння в Україні, згідно з національним законодавством, повинні сплачувати при перетинанні їх товарами митного кордону України податок у розмірі верхньої межі преференційної ставки митного податку. Основним критерієм режиму найбільшого сприяння є застосування цієї норми до конкретного товару, який імпортується в нашу країну.

3. Спеціальний режим, який застосовується у вільних спеціальних економічних зонах, а також на територіях митних союзів, до яких входить Україна, передбачає:

- пільгове оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- надання пільг при здійсненні митного контролю (пільгові ставки митного податку);
- надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності пільгових державних кредитів;

- здійснення державного страхування кредитів;
- надання державних субсидій суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності;
- надання дотацій суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності.

Субсидії - це грошові кошти, які надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з метою створення та розвитку експортного виробництва в конкретній сфері господарської діяльності

Дотації - це грошові кошти, які надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з метою підтримання належного рівня експортного виробництва та запобігання їх банкрутству.

Митно-тарифна політика в Україні здійснюється в основному відповідно до Закону України "Про єдиний митний тариф".

Єдиний митний тариф України - це систематизовано зведені ставки мита, яким обкладаються товари й інші предмети, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі

Єдиний митний тариф України ґрунтується на міжнародно визнаних нормах і розвивається у напрямі максимальної відповідності загальноприйнятим у міжнародній практиці принципам і правилам митної справи. Ставки єдиного митного тарифу України є єдиними для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України й її міжнародними договорами. Єдиний митний тариф затверджується Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

Мито, що стягується митницею, являє собою податок на товари й інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

В Україні застосовуються такі види мита:

- адвалерне - нараховується у відсотках до митної вартості товарів та інших предметів, які обкладаються митом;
- специфічне - нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів та інших предметів, які обкладаються митом;
- комбіноване, яке поєднує попередні види митного обкладання.

Ввізне мито нараховується на товари й інші предмети при їх увезенні на митну територію України. Ввізне мито є диференційованим:

- застосовуються преференційні ставки ввізного мита, передбачені Єдиним митним тарифом України, до товарів та інших

предметів, що походять з держав, які разом з Україною є членами митних союзів або утворюють з нею спеціальні митні зони, і в разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму, згідно з міжнародними договорами за участю України;

- застосовуються пільгові ставки ввізного мита, передбачені Єдиним митним тарифом України, до товарів та інших предметів, що походять з країн або економічних союзів, які користуються в Україні режимом найбільшого сприяння (іноземні суб'єкти господарської діяльності цих країн або союзів мають пільги щодо мита, за винятком випадків, коли зазначені мита та пільги встановлюються в межах спеціального преференційного митного режиму);

- до решти товарів та інших предметів застосовуються повні (загальні) ставки ввізного мита, передбачені Єдиним митним тарифом України.

Вивізне мито нараховується на товари й інші предмети при їх вивезенні за межі митної території України за ставками, передбаченими Єдиним митним тарифом України.

На окремі товари й інші предмети може встановлюватися сезонне ввізне та вивізне мито на термін не більше чотирьох місяців з моменту їх встановлення.

В окремих випадках при ввезенні на митну територію України та вивезенні за її межі товарів незалежно від інших видів мит можуть застосовуватися особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне.

Спеціальне мито застосовується, якщо товари ввозяться на митну територію України у таких кількостях або на таких умовах, які завдають шкоди або загрожують шкодою вітчизняним виробникам подібних або безпосередньо конкуруючих товарів; як запобіжний захід щодо учасників зовнішньоекономічної діяльності, які порушують загальнодержавні інтереси в цій сфері; як захід для припинення недобросовісної конкуренції у випадках, зазначених законами України; як захід у відповідь на дискримінаційні дії та недружні дії з боку іноземних держав проти України або у відповідь на дії окремих країн та їхніх союзів, які обмежують законні права та зачіпають інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або інтереси України.

Антидемпінгове мито застосовується у випадках: увезення на митну територію України товарів за ціною, істотно нижчою за їх конкурентну ціну в країні експорту на момент цього експорту, якщо

таке ввезення завдає шкоди або загрожує шкодою вітчизняним виробникам подібних або безпосередньо конкуруючих товарів; вивезення за межі митної території України товарів за ціною, істотно нижчою за ціни інших експортерів подібних або безпосередньо конкуруючих товарів на момент цього вивезення, якщо таке вивезення завдає шкоди або загрожує шкодою загальнодержавним інтересам України. Ставка антидемпінгового мита не може перевищувати різниці між конкурентною оптовою ціною об'єкта демпінгу в країні експорту на момент цього експорту та заявленою ціною при його ввезенні на митну територію або різницю між ціною об'єкта демпінгу в Україні та середньою ціною українського експорту подібних або безпосередньо конкуруючих товарів на той самий період часу.

Компенсаційне мито застосовується у випадках: увезення на митну територію України товарів, при виробництві або експорті яких прямо чи побічно використовувалася субсидія, якщо таке ввезення завдає шкоди або загрожує шкодою вітчизняним виробникам подібних або безпосередньо конкуруючих товарів чи перешкоджає організації або розширенню виробництва подібних товарів в Україні; вивезення за межі митної території України товарів, при виробництві або експорті яких прямо чи побічно використовувалася субсидія, якщо таке вивезення завдає шкоди або загрожує шкодою державним інтересам України. Ставка компенсаційного мита не може перевищувати виявлений розмір субсидій.

Нарахування мита на товари й інші предмети, які підлягають обкладанню, проводиться від їх митної вартості, тобто ціни, яка фактично сплачена або підлягає сплаті на момент перетинання митного кордону України. При визначенні митної вартості до неї включають ціну товару, зазначену в рахунку-фактурі, а також такі фактичні витрати, які не включено до рахунку-фактури: на транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетинання митного кордону України; комісійні та брокерські; плату за використання об'єктів інтелектуальної власності, які належать до даних товарів та інших предметів, і що має бути здійснена імпортером (експортером) прямо чи побічно як умова ввезення (вивезення).

Мито нараховується митним органом України і сплачується як у валюті України, так і в іноземній валюті. Мито вноситься до Державного бюджету України. При визначенні вартості і сплати мита іноземна валюта перераховується у валюту України за курсом

Національного банку України на день подання вантажної митної декларації.

До методів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності належать: ліцензії, квоти.

Ліцензія експортна (імпортна) - це належним чином оформлене право на експорт (імпорт) певних товарів або валютних коштів протягом установленого терміну з метою інвестицій і кредитування

Квота експортна (імпортна) - граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території України або імпортувати на територію України протягом установленого терміну та який визначається у натуральних або вартісних одиницях

Ліцензування та квотування експорту й імпорту здійснюються Україною самостійно в особі її державних органів у таких випадках:

- при досягненні встановленого Верховною Радою України рівня зовнішньої заборгованості;
- при значному порушенні рівноваги по певних товарах на внутрішньому ринку України, особливо по сільськогосподарській продукції, продукції рибальства, харчової промисловості, по промислових товарах народного споживання першої потреби;
- при необхідності забезпечення певних пропорцій між імпортною та вітчизняною сировиною у виробництві;
- при необхідності здійснення певних заходів у відповідь на дискримінаційні дії інших держав;
- при порушенні суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності її правових норм (запроваджується як санкція режиму ліцензування);
- відповідно до міжнародних товарних угод, які укладає або до яких приєднується Україна (запроваджується режим квотування).

В Україні запроваджуються такі види експортних (імпортних) ліцензій:

- генеральна - відкритий дозвіл на експортні (імпортні) операції по певному товару та з певною країною (групою країн) протягом періоду дії режиму ліцензування по цьому товару;
- разова (індивідуальна) - разовий дозвіл, який має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності на період не менше необхідного для здійснення експортної (імпортної) операції;
- відкрита (індивідуальна) - дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом певного періоду часу, але не менше одного місяця з визначення загального обсягу експорту (імпорту).

Квотування здійснюється шляхом установлення режиму видачі індивідуальних ліцензій згідно із законодавчими актами, причому загальний обсяг експорту (імпорту) за такими ліцензіями не повинен перевищувати обсяги встановленої квоти.

В Україні запроваджуються такі види експортних (імпортних) квот:

- глобальні - квоти, встановлені по товару без зазначення конкретних країн, в які товар експортується або з яких імпортується;
- групові - квоти, встановлені по товару з визначенням групи країн, в які товар експортується або з яких імпортується;
- індивідуальні - квоти, встановлені по товару з визначенням конкретної країни, в які товар може експортуватися або з яких може імпортуватися.
- спеціальні - квоти, які визначають граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом спеціального розслідування або спеціальних заходів і його дозволено імпортувати в Україну протягом встановленого терміну; визначається в натуральних або вартісних показниках виміру.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Перерахуйте основні принципи зовнішньоекономічної діяльності.
2. Перерахуйте основні форми зв'язків у зовнішньоекономічній діяльності.
3. Перерахуйте основні види зовнішньоторговельних операцій.
4. Які господарські операції відносяться до торгово-посередницьких?
5. Хто такий принципал?
6. Хто такий консигнатор, його функції?
7. Які особливості консигнаційної угоди?
8. Перерахуйте основні особливості операцій з перепродажу.
9. Які функції агента під час здійснення агентських операцій?
10. Перелічити основні способи винагороди посередників за їхні послуги.
11. Хто здійснює регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств?
12. Перерахуйте основні види ліцензій на здійснення

зовнішньоекономічної діяльності.

13. Перерахуйте види квот на здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

14. В чому полягає валютний контроль ЗЕД?

Література: 1, 2, 5, 6, 8, 11, 32, 33, 38

ТЕМА 2 Договірні відносини у зовнішньоекономічній діяльності

2.1. Поняття та види зовнішньоекономічних договорів (контрактів)

2.2. Особливості укладання та виконання договорів зовнішньоторгових операцій

2.3. Зміст і структура зовнішньоекономічного договору (контракту)

2.4. Характеристика базисних умов поставок

Основні поняття: зовнішньоекономічний договір, форс-мажорні обставини, санкції, рекламації, міжнародні комерційні терміни

2.1 Поняття та види зовнішньоекономічних договорів (контрактів)

Взаємовідносини між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності визначаються шляхом укладання між ними зовнішньоекономічного договору (контракту).

Зовнішньоекономічний договір (контракт) - це письмово оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності

Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається відповідно до законів України з урахуванням міжнародних договорів України. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності при складанні тексту зовнішньоекономічного договору використовують відомі міжнародні звичаї, рекомендації міжнародних органів та організацій, якщо це не заборонено законами України.

Форма зовнішньоекономічного договору (контракту) визначається правом країни укладання. Договір, укладений за кордоном, не може бути визнаний недійсним через недодержання форми, якщо додержано вимоги законів України.

Права й обов'язки сторін зовнішньоекономічних договорів визначаються правом країни, обраної сторонами при укладанні договору або в результаті подальшого погодження.

До зовнішньоекономічних договорів про виробниче

співробітництво, спеціалізацію, кооперування, виконання будівельно-монтажних робіт застосовується право країни, в якій здійснюється така діяльність або створюються передбачені договором результати, якщо сторони не погодили інше.

До зовнішньоекономічного договору про створення спільного підприємства застосовується право країни, на території якої спільне підприємство створюється і офіційно реєструється.

До зовнішньоекономічного договору, укладеного на аукціоні, в результаті конкурсу або на біржі, застосовується право країни, на території якої проводяться аукціон, конкурс або розташована біржа.

Товарообмінні (бартерні) операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, здійснювані без розрахунків через банки, підлягають ліцензуванню.

Розрізняють такі види договорів купівлі-продажу.

Контракт разового постачання - це одноразова угода, яка передбачає постачання узгодженої кількості товару до визначеної дати. Постачання товарів здійснюється один раз або декілька разів протягом установленого терміну. Після виконання прийнятих зобов'язань юридичні відносини між сторонами припиняються.

Контракт з періодичним постачанням передбачає періодичне постачання визначеної кількості товару протягом установленого умовами контракту терміну, який може бути короткостроковим (один рік) і довгостроковим (5-10 років, а іноді і більше).

Контракт на постачання комплектного устаткування передбачає наявність зв'язків між експортером і покупцем-імпортером устаткування, а також спеціалізованими підприємствами, які беруть участь у комплектації такого устаткування. Генеральний постачальник організовує і відповідає за повну комплектацію та своєчасність постачання, а також за якість.

Контракт з оплатою у грошовій формі передбачає розрахунки у визначеній сторонами валюті із застосуванням у контракті певного виду платежу (готівкового, з авансом і в кредит) і певної форми розрахунку (акредитив, чек, банківський переказ). Контракт з оплатою у товарній формі - це товарообмінні (бартерні) договори, які передбачають простий обмін погоджених кількостей одного товару на інший. У цих угодах зазначається кількість товарів, які взаємно постачаються, або обумовлюється сума поставки товарів за зобов'язанням сторін.

2.1 Особливості укладання та виконання договорів зовнішньоторгових операцій

Найвідповідальнішим моментом у здійсненні експортно-імпортних операцій є підготовка й укладання зовнішньоекономічного контракту.

Від того, наскільки кваліфіковано буде складено зовнішньоекономічний контракт, залежить фінансовий стан підприємства, оскільки збитки за зовнішньоекономічними операціями, як правило, значно більші, ніж збитки за операціями на внутрішньому ринку. Це пов'язано з великими витратами при розгляді зовнішньоторговельних контрактів у міжнародних арбітражних судах, жорсткими законодавчими умовами повернення валютних цінностей в Україну.

Порядок укладання та виконання договорів купівлі-продажу регулюється Конвенцією Організації Об'єднаних Націй «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів» від 11.04.1980 р. (Віденська конвенція), яка набула чинності для України з 01.02.1991 р. Укладання договору за цією Конвенцією має проходити дві основні стадії: пропозиція про укладання договору (оферта); прийняття пропозиції (згода з офертою), що підтверджується заявою або іншою поведінкою адресата оферти (акцепт)).

Оферта має задовольняти двом вимогам: містити в собі всі суттєві пункти майбутнього договору і бути адресованою конкретній особі або невизначеному колу осіб за умови можливої індивідуалізації однієї або декількох із них, які бажають прийняти пропозицію. Щодо другої вимоги, то це так звана публічна оферта, яка широко застосовується в торгівлі й інших сферах обслуговування громадян.

На практиці часто відбуваються звернення до широкого кола або окремих осіб, що не мають сили оферти, і їх варто розглядати як запрошення до переговорів з приводу укладання договору. Це різні форми реклами (каталоги, буклети), оголошення. Особи, які поширюють таку інформацію, не мають юридичних обов'язків щодо укладання договорів.

Акцепт оферти набуває чинності з моменту одержання оферентом згоди. За своїм змістом акцепт має відповідати умовам, сформульованим у пропозиції про укладання договору.

Відповідь на оферту, яка має за мету служити акцептом, але містить доповнення, обмеження або інші зміни, є відхиленням оферти

і являє собою зустрічну оферту.

На етапі підготовки до укладання контракту велика увага приділяється переговорам. Під час заочного вивчення пропозицій і запитів здебільшого не вдається вирішити весь комплекс технічних і комерційних питань, і тому призначаються місце та час для переговорів.

Переговори можуть проводитися листуванням (поштовим, телеграфним, факсом), шляхом особистих зустрічей або телефоном. Переговори телефоном досить широко використовуються при укладанні угод на масові стандартизовані товари, коли основні умови угоди є типовими та заздалегідь відомі обом сторонам. У цьому випадку телефоном погоджуються лише ціна, кількість товару та термін поставки. Потім сторони оформлюють свою домовленість письмово.

Успішність переговорів забезпечується дотриманням таких вимог:

- перед початком переговорів домовитися про конфіденційність;
- визначити склад делегації та підготувати членів делегації до переговорів, опрацювати документи до переговорів, узгодити умови з усіх параметрів, особливо ціну, форму розрахунків, терміни поставок;
- вивчити фінансовий стан контрагента, його виконавчу дисципліну;
- визначати тактику та стратегію проведення переговорів;
- розробити програму прийому делегації.

За результатами переговорів сторін стосовно контракту може бути укладений протокол наміру (додаток 1), який прийнято складати у ЗЕД. У цьому протоколі сторони виявляють свої наміри укласти контрактні відносини та приймають конкретні підготовчі зобов'язання на певний термін.

Для більш поглибленої інформації може бути складений попередній договір (додаток 2), у якому сторони формулюють основні принципи й умови майбутнього контракту і беруть зобов'язання з додаткового оформлення документації, отримання кредитів, пошуку підрядників. За таким контрактом сторони у майбутньому зобов'язуються укласти контракт на передавання продукції, виконання робіт. Попередній контракт може містити обмежені фінансові зобов'язання сторін. Попередній контракт укладається у письмовій формі.

Найчастіше в результаті переговорів сторони можуть одразу скласти спільний проект контракту, в якому враховується фактична

домовленість сторін.

Перед підписанням контракту кожна із сторін погоджує його умови з функціональними підрозділами своєї організації:

- з економічним відділом - на відповідність позиціям плану та забезпеченість матеріально-технічними ресурсами (експортні контракти) та на відповідність позиціям чинного плану нових поставок, вказівок центральних, директивних і плануючих органів (імпортні контракти);
- з валютно-фінансовим - на відповідність виділеним валютним коштам, а також з позицій захисту інтересів української сторони щодо найефективніших способів розрахунків і гарантій платежів;
- з підрозділами, які відповідають за кон'юнктурно-комерційну роботу,
- на відповідність цін і кредитних умов затвердженим діапазнам граничних величин;
- з юридичним - для перевірки правильності формулювання комерційних та юридичних умов контрактів, зокрема тих, які стосуються стягнення штрафів за неналежне виконання контрактних зобов'язань, порядку висування та задоволення претензій, підсудності судам та розгляду розбіжностей в арбітражних судах тощо;
- з бухгалтерією - щодо обліку та розрахунків з іншими організаціями;
- з транспортним підрозділом - для оптимізації перевезень вантажів і планування використання транспортних засобів.

Надруковані та завізовані контракти підлягають остаточній перевірці оперативними працівниками, візуються підписом в одному з нижніх кутків кожної сторінки. Працівник, який підтвердив контракт, несе повну відповідальність за правильність тексту, зокрема перекладу іноземною мовою.

Як правило, друкують два оригінали контракту, які підписуються безпосередньо присутніми на переговорах представниками обох контрагентів, які мають право підпису комерційних документів за посадою або за довіреністю. Кількість підписів з кожного боку визначається юридичним статусом контрагента.

Підписаний оригінал контракту обліковується у планово-економічному та валютно-фінансовому відділах, бухгалтерії.

Для організації оперативного виконання контракту фірма має декілька копій контракту.

Українське законодавство вимагає обов'язкового укладання у письмовій формі не тільки контрактів, а й оферти, акцепту чи будь-

якого іншого прояву наміру.

Права та обов'язки за контрактом виникають з моменту його підписання, якщо в ньому не зазначений інший термін набуття чинності..

2.2 Зміст і структура зовнішньоекономічного договору (контракту)

Форма зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які укладаються суб'єктами ЗЕД, затверджена наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України №201 від 06.09.2001 р. Згідно з цим наказом у зовнішньоекономічному договорі відображаються правові відносини між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. За українським законодавством права і обов'язки сторін зовнішньоекономічної угоди визначаються правом місця її укладання, якщо сторони не погодили інше.

Типова форма договору (контракту) у зовнішньоекономічній діяльності містить такі розділи:

- назва договору (контракту), дата та місце його складання. Бухгалтерія посилається на ці дані під час оформлення первинних документів згідно з цим контрактом.

- преамбула. Зазначаються повна назва сторін - учасників зовнішньоекономічної операції, країна, в якій вони зареєстровані як сторони зовнішньоекономічного договору; скорочена назва сторін (контрагентів), використовувана в тексті договору, посилання на документи, на підставі яких діють сторони. Бухгалтер перевіряє відповідність даних цього розділу контракту даним свого підприємства та даним контрагента.

- предмет договору (контракту). Вказується, який товар (робота, послуга), ким і кому з контрагентів має бути поставлений; його точне найменування, сорт, марка або кінцевий результат роботи, виконаної за договором, а для бартерних договорів - точне найменування зустрічних поставок і назва товару. Якщо потрібна більш детальна характеристика товару (роботи, послуги) або номенклатура товарів (робіт, послуг) є великою, то це вказується у додатку та робиться позначка у тексті договору (контракту)

У додатку до договору (контракту) на переробку давальницької сировини вказується відповідна технологічна схема такої переробки.

Бухгалтер використовує дані цього розділу договору для відображення в аналітичному обліку назви товару (робіт, послуг).

- кількість та якість товару, обсяги виконання робіт, надання послуг. Вказуються загальна кількість та якісні характеристики товару, визначається одиниця виміру, застосовувана для конкретного виду (т, кг, шт.). У тексті договору (контракту) на виконання робіт (надання послуг) зазначаються конкретні обсяги робіт (послуг) і термін їх виконання. Ці дані використовуються в аналітичному обліку для відображення руху товарів або під час виконання робіт, послуг.

- базисні умови поставки товарів (приймання-передавання виконаних робіт або послуг). Зазначаються вид транспорту, за допомогою якого буде здійснюватися поставка товару, базисні умови постачання відповідно до "Інкотермсу-2000", які визначають обов'язки контрагентів щодо поставки товару та встановлюють момент переходу ризиків від однієї сторони до іншої, а також конкретний термін поставки товарів.

Якщо укладається договір (контракт) на виконання робіт, послуг, то визначаються умови та термін їх виконання.

Бухгалтерія визначає, які саме витрати та до якого моменту буде нести контрагент, а також ціну або загальну вартість товару.

- ціна та загальна вартість договору (контракту). Зазначаються ціна одиниці товару, загальна вартість товарів або вартість виконаних робіт, послуг згідно з договором, валюта платежів. Якщо згідно з договором постачаються товари різної якості й асортименту, ціна встановлюється окремо на одиницю товару кожного сорту, марки. У такому випадку цінові показники вказуються у додатках, на які посилаються у тексті договору.

У контракті на переробку давальницької сировини зазначається також її заставна вартість. У бартерному контракті загальна вартість товарів, імпортованих за цим контрактом, виражається в іноземній валюті.

За цими даними визначається і обліковується в аналітичному та синтетичному обліку вартість товару, витрати на перевезення, на вантажні роботи, на митне оформлення товару. Визначається також сума, яку необхідно сплатити за товар або роботи (послуги).

- умови платежів. Вказуються спосіб, порядок і термін фінансових розрахунків, гарантії виконання сторонами взаємних платіжних зобов'язань.

Умовами платежу встановлюється, на якій стадії руху товару

здійснюється його оплата і здійснюватиметься вона одноразово чи окремими внесками.

-умови здавання (приймання) товару (робіт, послуг). Зазначаються місце фактичного передавання товару, його термін, перелік товаросупровідних документів.

Приймання-здавання здійснюється за кількістю товару згідно з товаросупровідними документами, а за якістю згідно з документами, які засвідчують якість товару. Якість перевіряється за правилами країни-продавця. Під час перевірки якості в присутності покупця складається спеціальний документ, який засвідчує випробування товару і є обов'язковим доповненням до контракту. Мають бути обумовлені методи приймання за кількістю та способами усунення недоліків. У випадку виявлення дефекту продавець одержує рекламацию рекомендованим листом з усією необхідною документацією.

Інформація цього розділу є підставою для оформлення у бухгалтерському обліку первинних документів щодо руху товарів.

- пакування та маркування товару. У тих випадках, коли характер товару й умови його транспортування обумовлюють необхідність пакування, у цьому розділі вказуються: вид та характер пакування його, якість, розміри, спосіб оплати, повернення контейнерів, зміст або реквізити маркування, порядок нанесення маркування.

Якщо умови цього розділу не відповідають фактичним умовам, бухгалтерія має право оформити претензійний лист постачальникові.

- форс-мажорні обставини. Цей розділ містить інформацію про обставини, за яких умови договору можуть бути не виконані сторонами (стихійне лихо, воєнні дії, блокада, пожежа, повінь тощо). Сторони звільняються від відповідальності на термін дії цих обставин або можуть відмовитися від виконання контракту частково або в цілому без додаткової фінансової відповідальності. Термін дії форс-мажорних обставин підтверджується Торгово-промисловою палатою відповідної країни, на території якої виникли ці обставини.

- санкції та рекламації. Встановлюються порядок застосування штрафних санкцій, відшкодування збитків і подання рекламаций через невиконання або неналежне виконання одним із контрагентів своїх зобов'язань. Мають бути чітко визначені розміри штрафних санкцій (відсоток від вартості недоставленого товару або суми неоплачених

коштів); терміни виплати штрафів (від якого терміну вони встановлюються та впродовж якого часу діють); терміни, протягом яких рекламації можуть бути заявлені; права й обов'язки сторін; способи врегулювання рекламацій.

-арбітраж. Вказується місце арбітражного суду (країна та право, яке застосовується) або обумовлені випадки, за яких сторони можуть звернутися до суду.

-юридичні адреси, поштові та платіжні реквізити сторін. Зазначаються: повні юридичні адреси сторін, які відповідають адресам, указаним у зареєстрованих статутах підприємств сторін; імена представників сторін; банківські рахунки й адреси обслуговуючих банків (повна назва банку, номери розрахункового рахунка).

Контракт скріплюється підписами уповноважених представників і печатками на останніх сторінках основного тексту та на кожному його додатку. Кожна сторінка основного тексту контракту та додатків підписується на свідчення того, що сторони згодні з умовами, записаними на цій сторінці, а також для запобігання можливих зловживань.

Бухгалтерія перевіряє правильність заповнення даних щодо платіжних реквізитів.

За домовленістю сторін у контракті можуть зазначатися додаткові умови: страхування, гарантії якості, умови передавання технічної документації на товар, порядок сплати податків, мита, зборів, різного роду захисні застереження, з якого моменту контракт починає діяти, кількість підписаних примірників контракту, можливість і порядок внесення доповнень та змін до контрактів.

2.3 Характеристика базисних умов поставок

З метою спрощення переговорів між продавцем і покупцем та уніфікації умов контракту в міжнародній торгівлі були створені єдині правила для трактування комерційних термінів і повної уніфікації звичаїв, які склалися в окремих країнах.

У 1936 р. Міжнародна торговельна палата опублікувала збірник правил з трактування міжнародних торгова термінів під назвою "Інкотермс". Пізніше, у 1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000 рр., були внесені зміни та доповнення з метою приведення цих правил у відповідність до поточної практики міжнародної торгівлі. Указом

Президента України від 04.10.1994 р. було встановлено обов'язковість дотримання правил "Інкотермс" суб'єктами ЗЕД.

У правилах "Інкотермс-2000" міститься 13 комерційних термінів, об'єднаних у чотири групи - Е, F, C, B (табл. 2.1).

Міжнародні комерційні терміни

Таблиця 2.1

Група	Код	Найменування комерційного терміна
Е	-	Відправлення
	EXW	Франко-завод (назва місця)
F	FCA	Основне перевезення не оплачене Франко-перевізник
	FAS	Франко-вздовж борту судна (назва порту відправлення)
	FOB	Франко-борт (назва порту відвантаження)
C	CFR	Основне перевезення оплачене
	CIF	Вартість, страхування та фрахт (назва порту призначення)
	CPT	Фрахт/перевезення оплачене до (... назва місця призначення)
	CIP	Фрахт/перевезення та страхування оплачені до (... назва місця призначення)
D	DAF	Прибуття
		Поставка до кордону (... назва місця поставки)
	DES	Поставка з судна (... назва порту призначення)
	DEQ	Поставка з причалу (...назва порту призначення)
	DDU	Поставка без сплати мита (... назва місця призначення)
	DDP	Поставка зі сплатою мита (... назва місця призначення)

Група Е - Умова EXW покладає мінімальні обов'язки на продавця. Усі витрати й ризики, пов'язані з поставкою товару до місця призначення, несе покупець. Продавець надає товар покупцеві на площах свого підприємства або в іншому названому місці, наприклад, на заводі, фабриці, складі. Однак, якщо сторони бажають покласти на продавця обов'язки щодо завантаження товару в місці відправлення, а також всі ризики та витрати такого завантаження, це має бути обумовлено в договорі купівлі-продажу.

Група F - Продавець зобов'язаний доставити вантаж у пункт, зазначений покупцем для перевезення. Ця група має такі умови поставок:

FCA - за цієї умови продавець здійснює поставку товару, який пройшов митне очищення для експорту передаючи товар призначеному покупцем перевізникові у названому місці. Вибір місця поставки впливає на зобов'язання щодо завантаження та розвантаження товару. Якщо ж поставка здійснюється в іншому місці, то продавець не несе відповідальності за розвантаження товару. Ця умова поставок застосовується незалежно від виду транспорту;

FAS - ця умова визначає виконання зобов'язань продавця - коли вантаж розміщується біля борту судна у названому порту відвантаження. Це означає, що з цього моменту всі витрати та ризики втрати чи пошкодження товару несе покупець. Умова FAS зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту. Проте, якщо сторони бажають, щоб покупець узяв на себе зобов'язання з експортного очищення товару, сторони повинні включити чітке застереження про це у договір купівлі-продажу. Ця умова може застосовуватися у випадках перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом;

FOB - умова визначає, що поставку здійснено продавцем, коли товар перейшов через поручні судна в названому порту відвантаження. Це означає, що всі витрати та ризики втрат чи пошкодження товару несе покупець. Умова FOB зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту. Ця базова умова поставок може застосовуватися тільки у випадках перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом.

Група C включає в себе чотири умови поставок:

CFR - ця умова визначає, що поставка є здійсненою продавцем, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження. Продавець несе витрати на оплату фрахту, необхідні для доставки товару до названого порту призначення. Проте ризик втрати чи пошкодження товару, а також будь-які додаткові витрати, спричинені подіями, які виникають після здійснення поставки, переходять від продавця до покупця. Умова зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту. Використовується умова лише при водних перевезеннях;

CIF - ця умова визначає, що поставка є здійсненою продавцем, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження.

Продавець несе витрати на оплату фрахту, щоб товар було доставлено у названий порт призначення. Проте ризик втрати чи пошкодження товару, а також будь-які додаткові витрати, спричинені подіями, які виникають після здійснення поставки, переходять від продавця до покупця. Однак за умовою CIF на продавця покладається обов'язок забезпечення морського страхування на користь покупця проти ризику втрати чи пошкодження товару під час перевезення;

CPT - ця умова визначає, що продавець здійснює поставку товару, передаючи його перевізникові. Додатково до цього, продавець зобов'язаний оплатити витрати перевезення товару до названого місця призначення. Це означає, що покупець приймає на себе всі ризики та будь-які інші витрати, які можуть виникнути після здійснення поставки товару у вищезазначений спосіб. Ця умова зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту. Може застосовуватися незалежно від виду транспорту.

CIP - ця умова передбачає, що продавець має такі самі зобов'язання, як і за попередньої умови, але додатково він повинен забезпечити страхування вантажу проти ризику втрати або пошкодження товару при перевезенні. Продавець укладає договір страхування та сплачує страхову премію, а також забезпечує митне очищення товару для експорту.

Група D. Усі витрати і ризики з поставки товару до місця призначення несе продавець. Група включає в себе такі умови поставок:

DAF - ця умова визначає, що обов'язок продавця щодо доставки виконано тоді, коли товар очищений від мита, передається на експорт у зазначеному пункті та місці на кордоні, але до митного кордону сусідньої країни. Дуже важливо зазначити найменування пункту і місця. Якщо сторони бажають покласти на продавця обов'язки щодо розвантаження товару, а також всі ризики й втрати при розвантаженні, то це необхідно чітко обумовити в договорі купівлі-продажу;

DAS - за цієї умови зобов'язання продавця щодо поставки буде виконане після передавання товару покупцеві на борг судна не очищеним від мита на імпорт у зазначеному порту призначення. Ця умова може застосовуватися у випадках доставки товару морським або внутрішнім водним транспортом;

DEQ - продавець виконав свої зобов'язання щодо поставки, коли товар, наданий у розпорядження покупця на причалі

(набережній) у названому порту призначення, ще не пройшов митного очищення для імпорту. Продавець несе всі витрати та ризики, пов'язані з доставкою товару до названого порту призначення та з розвантаженням товару на причал (набережну). Умова DEQ покладає на покупця обов'язок митного очищення товару для імпорту, сплати всіх податків, мит та інших зборів і витрат. Якщо сторони бажають включити у зобов'язання покупця сплату всіх або частини витрат, які підлягають сплаті при імпорті товару, сторони повинні включити чітке застереження про це у договір купівлі-продажу;

DDU - за цієї умови продавець здійснює поставку покупцю товару без проведення його митного очищення для імпорту та без розвантаження з будь-якого прибулого транспортного засобу в названому місці призначення. Продавець несе всі витрати та ризики, пов'язані з доставкою товару до цього місця, за винятком оплати митного очищення (податків, митних та інших зборів) на імпорт до країни призначення. Обов'язки щодо сплати витрат митного очищення покладаються на покупця так само, як будь-які витрати та ризики, які виникають у зв'язку з тим, що він не здійснить своєчасне митне очищення товару для імпорту. Проте, якщо сторони бажають покласти на продавця обов'язки щодо проходження ввізних митних процедур, несення витрат і ризиків, пов'язаних із цим, або сплати деяких витрат, якими супроводжується імпорт товару, сторони повинні включити чітке застереження про це у договір купівлі-продажу. Ця умова застосовується незалежно від виду транспорту.

DDP - за цієї умови продавець здійснює поставку товару, який пройшов митне очищення для імпорту, без розвантаження з будь-якого прибулого транспортного засобу в названому місці призначення. Продавець несе всі витрати та ризики пов'язані з доставкою товару до цього місця, а також оплату витрат митного очищення на імпорт до країни призначення. Умова DDP передбачає максимальний обсяг обов'язків продавця. Ця умова не повинна застосовуватися, якщо продавець не в змозі одержати імпорتنу ліцензію. Проте, якщо сторони бажають виключити із зобов'язань продавця сплату деяких витрат, які підлягають сплаті при імпорту товару, то це має бути чітко зазначено у договорі купівлі-продажу.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1.3 яких етапів складається підготовка до складання угоди з контрагентом?

2.Фактори, які необхідно вивчати під час складання зовнішньоекономічного контракту.

3.Основні умови зовнішньоекономічного контракту.

4.Поняття та функції договору.

5.Типова форма зовнішньоекономічного контракту.

6.Роль базисних умов поставок при складанні договорів (контрактів).

7.Зміст базисних умов поставки на умовах Е групи.

8.Зміст базисних умов поставки на умовах F групи.

9.Зміст базисних умов поставки на умовах D групи.

10.Зміст базисних умов поставки на умовах C групи.

11.Вимоги до бартерних контрактів.

12.Вимоги до контрактів на переробку давальницької сировини.

13.Зміст комісійних контрактів,їх особливість.

14.Зміст консигнаційних контрактів,їх особливість.

15.В якій валюті проводяться розрахунки по зовнішньоекономічних договорах?

Література: 1, 3 4, 5, 6,7, 8, 11, 31, 34, 37

ТЕМА 3 ОБЛІК ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Рахунки в банках в іноземній валюті

3.2. Порядок визначення курсових різниць та їх відображення в обліку

3.3. Облік купівлі іноземної валюти

3.4. Облік продажу іноземної валюти

Основні поняття: іноземна валюта, курсова різниця, монетарні статті, немонетарні статі, поточний рахунок

3.1 Рахунки в банках в іноземній валюті

Для здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємства відкривають валютні рахунки в уповноважених банках на території України, що мають ліцензію НБУ на проведення валютних операцій.

Банківські рахунки в іноземній валюті поділяються на поточні та депозитні.

Поточний рахунок в іноземній валюті відкривається підприємством для проведення розрахунків згідно з чинним законодавством України в безготівковій і готівковій іноземній валюті при здійсненні поточних операцій, для погашення заборгованості по кредитах в іноземній валюті.

Для відкриття поточного рахунка в іноземній валюті підприємство надає банку такі документи:

- заяву на відкриття рахунка встановленого зразка;
- копію свідоцтва про державну реєстрацію в органі виконавчої влади, в іншому органі, уповноваженому здійснювати державну реєстрацію; копія має бути засвідчена нотаріально або органом, який видав свідоцтво про державну реєстрацію;
- копію зареєстрованого статуту (положення), засвідчену нотаріально або органом, який реєструє;
- копію документа, який підтверджує взяття підприємства на податковий облік; копія має бути завірена податковим органом, нотаріально або уповноваженим представником банку;
- картку зі зразками підписів осіб, яким відповідно до чинного законодавства або установчих документів підприємства надано право розпорядження рахунком і підписання розрахункових

документів; картка має бути завірена нотаріально;

- довідку про реєстрацію в органах Пенсійного фонду України;
- копію довідки про внесення підприємства до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, засвідчену нотаріально або органом, який видав довідку, або уповноваженим працівником банку;
- копію страхового свідоцтва, яке підтверджує реєстрацію у Фонді соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійних захворювань як платника соціальних страхових внесків; копія має бути засвідчена нотаріально або органом, який видав страхове свідоцтво, або уповноваженим працівником банку.

Якщо поточний рахунок в іноземній валюті відкривається в тому ж банку, де відкрито поточний рахунок у національній валюті, то до банку подаються два документи:

- заява про відкриття рахунка;
- картка із зразками підписів і відбитками печатки.

Підприємства, які здійснюють господарську діяльність за кордоном, мають право відкривати рахунки в іноземних банках. Відкриття рахунка в іноземному банку за кордоном і здійснення операцій за цим рахунком вимагає попереднього дозволу Національного банку України. Підприємство повинно подавати звітність про залишки коштів на таких рахунках у терміни, встановлені НБУ. Усі надходження в іноземній валюті на валютні рахунки резидентів за кордоном підлягають зарахуванню на валютні рахунки резидентів в українських банках.

Депозитні (вкладні) рахунки в іноземній валюті відкриваються уповноваженим банком для резидентів і нерезидентів на підставі укладеного депозитного договору між власником рахунка та банком згідно з порядком, установленим інструкцією для відкриття вкладних (депозитних) рахунків в іноземній валюті.

Переказ іноземної валюти за кордон оформляється платіжними документами англійською мовою у двох примірниках: один для банку, другий для власника рахунка.

Періодично, в міру здійснення валютних операцій, підприємство отримує виписки банку. До виписок банку по кожному окремому валютному рахунку додаються розрахунково-платіжні документи, які отримані від інших підприємств та організацій, виписані власником рахунка або банком. Записи у виписках відображаються в іноземній валюті, а також у гривневому еквіваленті,

перерахунок якого здійснюється за курсом Національного банку України на дату здійснення операцій.

Для обліку іноземної валюти на рахунках у банку План рахунків передбачає субрахунки: 312 "Поточні рахунки в іноземній валюті", 314 "Інші рахунки в банку в іноземній валюті". Облік ведеться за кожною валютою окремо. Тому відкривають

субрахунки другого порядку для кожного виду іноземної валюти, наприклад, 312.1 "Поточний рахунок у доларах США"; 312.2 "Поточний рахунок в євро". На субрахунку 312 "Поточні рахунки в іноземній валюті" обліковують надходження та витрачання коштів у результаті поточних торгових і неторгових операцій. На субрахунку 314 "Інші рахунки в банку в іноземній валюті" обліковують кошти по депозитних, транзитних та інших рахунках, які не належать до поточних. Записи за субрахунками 312, 314 здійснюються на підставі виписок банків і розрахунково-платіжних документів, за якими одержано або сплачено суми в іноземних валютах. На дебеті субрахунків 312, 314 відображаються надходження іноземної валюти, а за кредитом - перерахування за кордон сум для оплати товарів, погашення заборгованості і отримання готівки в касу.

3.2 Порядок визначення курсових різниць та їх відображення в обліку

Одним з основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності є принцип єдиного грошового вимірювання. Суть його полягає в тому, що вимірювання й узагальнення всіх господарських операцій підприємства у фінансовій звітності відображаються в єдиній грошовій одиниці - гривні. Операції в іноземній валюті відображаються в іноземній та національній грошових одиницях. Іноземна валюта перераховується у національну грошову одиницю - гривню із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції.

Національний банк встановлює офіційний курс гривні до іноземної валюти без зобов'язання здійснювати за ним операції з купівлі-продажу іноземної валюти.

Комерційний курс іноземної валюти складається в результаті торгів валютою на міжбанківському валютному ринку України. Встановлення валютного курсу на міжбанківському валютному ринку називається котируванням валют.

Офіційний курс української гривні до іноземної валюти використовується в усіх безготівкових операціях: при купівлі-продажу іноземної валюти; у бухгалтерському обліку всіх операцій, здійснених в іноземній валюті в розрахунках з бюджетом, з митницею; при ціноутворенні, складанні оперативної, фінансової, статистичної звітності.

Якщо на дату балансу або на дату здійснення розрахунків валютний курс змінився, виникають курсові різниці.

Курсова різниця - це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах

Курсові різниці визначаються тільки за монетарними статтями.

Монетарні статті - це статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи та зобов'язання, які будуть отримані або оплачені у фіксованій (визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів

До монетарних активів належать гроші та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, послуги), за договорами за умови, що ця заборгованість погашатиметься, а також інша дебіторська заборгованість, яка передбачає її погашення грошовими коштами.

Монетарні пасиви - це кредиторська заборгованість постачальникам, організаціям, особам, яка буде погашатися грошовими коштами.

Немонетарні статті - це статті, відмінні від монетарних

До немонетарних статей належать запаси, основні засоби, нематеріальні активи, малоцінні швидкозношувані предмети, бартерні операції, а також заборгованість, яка виникла внаслідок отримання (перерахування) авансів і буде погашатися одержанням (поставкою) продукції, товарів тощо.

Згідно з П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів", визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату балансу та на дату здійснення розрахунків.

Залежно від діяльності, в ході якої виникають курсові різниці, вони поділяються на операційні та неопераційні.

Операційна курсова різниця виникає з активами та зобов'язаннями підприємства, - пов'язаними з операційною діяльністю. Неопераційна курсова різниця виникає з активами та зобов'язаннями підприємства, пов'язаними з інвестиційною та фінансовою діяльністю.

Курсова різниця визначається за формулою:

$$P_k = C_m(K_j - K_{j-1}),$$

де P_k - курсова різниця;

C_m - сума монетарної статті в іноземній валюті;

K_j - валютний курс на дату оцінки монетарної статті;

K_{j-1} - валютний курс на дату первинної оцінки монетарної статті.

Операційні курсові різниці визначаються:

- за залишком валютних коштів у банку або в касі підприємства на дату балансу;
- за дебіторською заборгованістю з реалізованих оборотних активів (крім фінансових інвестицій), що підлягає одержанню іноземної валюти;
- за кредиторською-заборгованістю з придбаних оборотних активів (крім фінансових інвестицій), що підлягає сплаті в іноземній валюті;
- за дебіторською заборгованістю з операційної оренди, що підлягає одержанню в іноземній валюті;
- за кредиторською заборгованістю з операційної оренди, що підлягає сплаті в іноземній валюті.

Неопераційні курсові різниці визначаються:

- за кредитами в іноземній валюті;
- за відсотками, нарахованими з таких кредитів;
- за дебіторською заборгованістю з реалізованих необоротних активів і фінансових інвестицій, які підлягають одержанню в іноземній валюті;
- за кредиторською заборгованістю з придбання необоротних активів і фінансових інвестицій, які підлягають сплаті в іноземній валюті;
- за дебіторською заборгованістю з фінансової оренди, яка підлягає одержанню в іноземній валюті;
- за кредиторською заборгованістю з фінансової оренди, яка підлягає сплаті в іноземній валюті.

Відповідно до цього можна виділити чотири періоди, за які здійснюється перерахунок заборгованості в іноземній валюті для визначення курсових різниць. Це періоди між датами:

- відображення операцій у бухгалтерському обліку та фактичного здійснення розрахунків;
- відображення операцій у бухгалтерському обліку та складання фінансової звітності за звітний період;
- складання фінансової звітності за попередній звітний період

та фактичного

здійснення розрахунку;

- складання фінансової звітності за попередній звітний період

та

складання

фінансової звітності за звітний період.

Для відображення в обліку курсових різниць передбачені такі бухгалтерські рахунки:

714 "Дохід від операційної курсової різниці";

744 "Дохід від неопераційної курсової різниці";

945 "Витрати від операційної курсової різниці";

974 "Витрати від неопераційної курсової різниці".

Курсова різниця по монетарних статтях балансу в бухгалтерському обліку наведена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 Відображення курсових різниць по монетарних статтях на дату балансу

Характер різниці	Причини виникнення та порядок визначення	Кореспонденція рахунків	
		дебет	кредит
1	2	3	4
I. По грошовим коштам в іноземній валюті			
Позитивна курсова різниця	Перерахунок балансової вартості на дату балансу. Визначається як різниця між курсом НБУ, встановленим на дату балансу, та курсом НБУ за наявною валютою на балансі	302,312, 314,334	714
1	2	3	4
Негативна	Перерахунок балансової вартості на дату		

курсова різниця	<p>балансу.</p> <p>Визначається як різниця між курсом НБУ,</p> <p>встановленим на дату балансу, та курсом НБУ</p> <p>за наявною валютою на балансі</p>	945	302,312, 314,334
II. По дебіторській заборгованості			
Позитивна	<p>Перерахунок дебіторської заборгованості на</p> <p>дату балансу.</p> <p>Визначається як різниця між курсом НБУ, встановленим на дату балансу, та курсом НБУ, за яким числиться заборгованість на балансі:</p> <p>- операційної діяльності</p> <p>- неопераційної діяльності</p>	362 362	714 744
Негативна	<p>Перерахунок балансової вартості заборгованості на дату балансу.</p> <p>Визначається як різниця між курсом НБУ, встановленим на дату балансу, та курсом НБУ, за яким числиться заборгованість на балансі:</p> <p>- операційної діяльності</p> <p>- неопераційної діяльності</p>	945 974	362 362

1	2	3	4
---	---	---	---

III. По кредиторській заборгованості			
Позитив-на курсова різниця	Перерахунок балансової вартості заборгованості		
	на дату балансу. Визначається як різниця між курсом НБУ, встановленим на дату балансу, та курсом НБУ, за яким заборгованість числиться на балансі:		
	- операційної діяльності	945	632
	- неопераційної діяльності	974	632
Негати - вна курсова різниця	Перерахунок балансової вартості заборгованості		
	на дату балансу.. Визначається як різниця між курсом НБУ, встановленим на дату здійснення розрахунків, і курсом НБУ, за яким числиться заборгованість на балансі:		
	- опеаційної ліяльності	632	714
	- не операційної діяльності	632	744

3.3. Облік купівлі іноземної валюти

При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності підприємства можуть купувати іноземну валюту для виконання своїх зобов'язань. Купівля іноземної валюти здійснюється виключно на Міжбанківському валютному ринку України через уповноважені банки, які купують іноземну валюту за дорученням клієнтів з метою її перерахування за межі України згідно з чинним законодавством України.

Суб'єкти підприємницької діяльності можуть купувати валюту на Міжбанківському валютному ринку з метою:

- забезпечення виконання зобов'язань перед нерезидентами з імпорту товару;
- покриття витрат на службові відрядження за кордон;

- попередньої оплати за продукцію, товари, роботи та послуги;
- оплати за переробку давальницької сировини, капітальне будівництво, надання туристичних і страхових послуг, участі в семінарах;
- погашення кредитів в іноземній валюті;
- переказу за кордон пенсій, стипендій, аліментів;
- репатріації капіталу інвестора або дивідендів;
- для інших цілей, передбачених чинним законодавством.

Відповідно до постанови правління НБУ № 127 від 18.03.1999 р., п. 2.3. Правил здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України для купівлі іноземної валюти на МВРУ при розрахунках з нерезидентами з торгових операцій подаються такі документи:

- договір з нерезидентами, оформлений відповідно до вимог чинного законодавства України, або інший документ, який згідно з чинним законодавством України має силу договору;
- вантажна митна декларація, якщо товар увезений на територію України;
- акт приймання-передавання або інший документ, який свідчить про надання послуг, виконання робіт, імпорт прав інтелектуальної власності;
- документи, передбачені для документарної форми розрахунків (акредитив, інкасо), вексельної форми розрахунків (вексель, яким резидент-імпортер оформив заборгованість перед нерезидентом за зовнішньоторговельним договором).

Купівля іноземної валюти з метою оплати векселя, яким резидент-імпортер оформив заборгованість перед нерезидентом за зовнішньоторговельним договором, дозволяється лише в разі пред'явлення резидентом вантажної митної декларації, яка підтверджує поставку продукції в Україну, або документа, який згідно з умовами зовнішньоторговельного договору засвідчує виконання нерезидентом робіт, отримання послуг;

- довідка державної податкової інспекції, в якій резидент зареєстрований як платник податків, із зазначенням суми іноземної валюти, яку він купує за зовнішньоекономічним договором, та інформація про поточний валютний рахунок в іноземній валюті.

Підставою для купівлі валюти на міжбанківському валютному ринку при здійсненні неторговельних операцій є такі документи: Заявки з розрахунком витрат:

- на відрядження за кордон;
- на експлуатаційні витрати транспортних засобів, які виконують рейси за кордон.

Документи, які мають силу договору та можуть використовуватися контрагентами-нерезидентами згідно з міжнародною практикою:

- для оплати участі в міжнародних виставках, конгресах, симпозіумах, конференціях та інших міжнародних зустрічах;
- для оплати за навчання, лікування, патентування;
- для сплати обов'язкових платежів, установлених законодавством іноземних держав;
- для відшкодування витрат судових, арбітражних, нотаріальних, правоохоронних органів іноземних держав.
- трудові договори (контракти) з нерезидентами;
- виконавчі документи, видані на виконання рішень, передбачених статтею 3 Закону України "Про виконавче виробництво";
- угоди між пенсійними фондами про переказ за межі України пенсій в іноземній валюті;
- угоди між поштовими адміністраціями про сплату за межі України поштових переказів;
- договори про отримання резидентами благодійної допомоги від нерезидентів.

Якщо вони передбачають повернення благодійної допомоги в розмірі невикористаного залишку або в разі нецільового використання цієї допомоги за умови, що кошти, які надійшли в Україну як благодійна допомога, були повністю продані на міжбанківському валютному ринку;

- договір про інвестиційну діяльність, у тому числі про інвестиційну діяльність без створення юридичної особи, документи про фактичне внесення інвестицій, що свідчать про правомірність переказу за кордон прибутку (доходу), отриманого нерезидентом на законних підставах в Україні;
- копія декларації про прибуток підприємства з відміткою державної податкової адміністрації про її приймання;
- копія податкового звіту про результати спільної діяльності на підприємстві України без створення юридичної особи та копія декларації про прибуток з відміткою ДПА про їх приймання.

Для купівлі іноземної валюти підприємство подає відповідну заяву.

Після подання заяви підприємство перераховує еквівалент у національній валюті в банк за аукціонним курсом попередніх торгів. Одночасно з перерахуванням гривні на купівлю іноземної валюти виписуються платіжні доручення на сплату комісійної винагороди банку та збору до Пенсійного фонду України 1 % від суми в гривнях, витрачених на купівлю валюти, без урахування комісійної винагороди банку.

При придбанні та використанні купленої іноземної валюти виконуються такі вимоги НБУ:

- придбана та зарахована на валютний рахунок іноземна валюта має бути використана протягом п'яти банківських днів;
- якщо після оплати придбана іноземна валюта залишилася невикористаною, то цей залишок має бути проданий на найближчих біржових торгах на МВРУ.

При продажу невикористаної іноземної валюти може виникнути курсова різниця.

Позитивна курсова різниця направляється до Державного бюджету.

Негативна списується на витрати діяльності та відноситься на рахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності».

У таблиці 3.2. показано відображення в бухгалтерському обліку операції з придбання іноземної валюти на такому прикладі.

Підприємство подало заяву до уповноваженого банку на придбання 5000 доларів США за комерційним курсом попередніх торгів 5,08 грн за 1 дол. США.

Для цього було перераховано до банку на купівлю валюти 25400 грн, (комісійна винагорода банку 2%, збір до Пенсійного фонду України 1%, курс НБУ на дату зарахування іноземної валюти 5,05 грн за 1 дол. США).

У разі, якщо курс НБУ на дату зарахування іноземної валюти відрізняється від комерційного курсу продажу, то позитивна курсова різниця відображається у складі інших операційних доходів на рахунку 719 "Дохід від іншої операційної діяльності"ю.

Негативна - у складі витрат підприємства на рахунку 949 "Інші операційні витрати".

Таблиця 3.2 Журнал реєстрації господарських операцій з придбання іноземної валюти.

№	Зміст господарської операції	Сума		Кореспондуючі рахунки	
		дол. США	грн	дебет	кредит
1	Заява на купівлю іноземної валюти, платіжне доручення Перераховано у гривнях: - на купівлю доларів США $5000 \times 5,08 = 25400$ грн - на комісійну винагороду банку $(25400 \times 2) : 100 = 508,00$ грн - у Пенсійний фонд України $(25400 \times 1) : 100 = 254,00$ грн. Разом 26162 грн		26162	333	311
2	Виписка банку Зараховано на валютний рахунок придбану іноземну валюту $5000 \times 5,05 = 25250$ грн	5000	25250	312	333
3	Платіжне доручення Перераховано у гривнях комісійну винагороду банку 2% $5000 \times 5,08 \times 2\% = 508,00$ грн		508,00	685	333
4	Довідка бухгалтерії Відображено комісійну винагороду банку	-	508,00	92	685

5	Платіжне доручення Перераховано в гривнях 1% до Пенсійного фонду $5000 \times 5,08 \times 1\% = 254,00$		254,00	651	333
6	Довідка бухгалтерії Віднесено на витрати збір у Пенсійний фонд		254,00	92	651
7	Розрахунок бухгалтерії Відображено різницю між вартістю валюти за курсом міжбанківської валютної біржі та курсом НБУ на дату зарахування іноземної валюти на рахунок $(5,08 - 5,05) \times 5000 = 150,00$		150,00	949	333

3.4. Облік продажу іноземної валюти

Продаж іноземної валюти можуть обумовлювати такі причини:

- обов'язковий продаж іноземної валюти, раніше придбаної на МВРУ і не використаної протягом п'яти банківських днів відповідно до цільового призначення;
- вільний продаж іноземної валюти за ініціативою підприємства для отримання коштів у національній валюті.

Не підлягають обов'язковому продажу кошти в іноземній валюті першої групи Класифікатора іноземних валют:

- валюта, яка надходить у вигляді кредитів, фінансової допомоги від уповноважених банків, кредитно-фінансових установ, нерезидентів, міжнародних фінансових організацій;
- суми надходжень в іноземній валюті, які повністю спрямовуються резидентами на погашення заборгованості по цих кредитах, позиках, фінансовій допомозі;
- кошти по залучених від нерезидентів кредитах, позиках, фінансовій допомозі, якщо на проведення таких операцій згідно з чинним законодавством України є гарантія Кабінету Міністрів України, індивідуальне свідоцтво НБУ;

- кошти, які переводяться на територію України з метою здійснення інвестицій;
 - сума іноземної валюти, придбана на МВРУ через уповноважені банки або уповноважені кредитно-фінансові установи протягом терміну, встановленого валютним законодавством України для розрахунків з нерезидентами;
 - іноземна валюта, повернута нерезидентом через невиконання взаємних зобов'язань, за умови, що ці кошти не були придбані на МВРУ;
 - суми, які надійшли на користь резидентів-посередників за договорами комісії, дорученнями, консигнаціями або на агентських угодах і підлягають перерахуванню резидентам або нерезидентам;
 - суми іноземної валюти, які належать уповноваженим банкам і кредитно-фінансовим установам;
 - депозити, розміщені резидентами в уповноважених банках і в уповноважених кредитно-фінансових установах (включаючи і відсотки, нараховані по них), а також інвестиції, здійснені резидентами за межами України, у разі їх повернення власнику;
 - суми іноземної валюти, які надходять транспортним організаціям (авіаційним, залізничним, автомобільним) та підприємствам зв'язку від експорту власних послуг та експлуатаційних витрат, направляються ними на експлуатаційні витрати, пов'язані з обслуговуванням їх транспортних засобів за межами України;
 - суми іноземної валюти, які надходять безкоштовно у вигляді добровільних пожертвувань;
- відсотки, нараховані на залишки коштів в іноземній валюті на рахунках резидентів-юридичних осіб.

Дохід від реалізації іноземної валюти на Міжбанківському валютному ринку обліковується за кредитом рахунка 711 "Дохід від реалізації іноземної валюти", а еквівалент цієї валюти за курсом НБУ відображається у складі витрат за дебетом рахунка 942 "Собівартість реалізованої іноземної валюти".

У таблиці 3.3 розглянуто приклад відображення операцій з продажу іноземної валюти. ТОВ "Слобожанське" прийняло рішення про продаж 5000 дол. США. Курс продажу склав 5,06 грн за 1 дол. США, курс НБУ на дату списання з валютного рахунка - 5,05 грн за 1 дол. США; на дату зарахування гривні - 5,08 грн за 1 дол. США; комісійна винагорода за договором з банком - 2% від суми угоди.

Таблиця 3.3 Журнал реєстрації господарських операцій з продажу іноземної валюти

№	Зміст господарської операції	Сума		Кореспондуючі рахунки	
		дол. США	грн	дебет	кредит
1	Перераховано у гривнях валюта для продажу (по курсу НБУ на дату списання з валютного рахунка): $5000 \times 5,05 = 25250$ грн	5000	25250	334	312
2	Зараховано на поточний рахунок банку гривні, одержані від продажу валюти: $5000 \times 5,06 = 25300$ грн	-	25300	311	711
3	Відображено курсову різницю у зв'язку зі зміною курсу НБУ на дату фактичного продажу та із зарахуванням на поточний рахунок:	-	150	334	714
4	Нараховано та сплачено комісійну винагороду банку: $25300 \times 2\% = 506$ грн	-	506 506	942 685	685 311
5	Списано собівартість проданої валюти $5000 \text{ дол.} \times 5,08 = 25400,00$	-	25400	942	334
6	Списано дохід від реалізації іноземної валюти на фінансові результати	-	25300	711	791
7	Списано на фінансовий результат позитивну курсову різницю	-	150	714	791
8	Списано на фінансовий результат собівартість реалізованої валюти	-	25906	791	942

ПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Розкрити поняття монетарної та немонетарної статей.
2. Види та класифікація валют.
3. Що розуміється під валютною операцією?
4. Яким чином визначається балансова вартість іноземної валюти?
5. Поняття, порядок визначення та відображення в обліку курсових різниць.
6. Що є об'єктом обліку курсових різниць?
7. Які активи не підлягають перерахунку при визначенні курсових різниць?
8. Як умовно розділяються курсові різниці?
9. Як відображаються курсові різниці у формах бухгалтерської звітності?
10. Як і на яку дату здійснюється перерахунок курсових різниць?
11. По яких статтях обліку перераховуються курсові різниці в податковому обліку?
12. Як здійснюється перерахунок курсової різниці по дебіторській та кредиторській заборгованостях?
13. Які документи необхідно оформляти під час купівлі іноземної валюти?
14. Яких вимог необхідно дотримуватися відносно купленої іноземної валюти?
15. Які виникають витрати під час купівлі іноземної валюти?

Література: 1, 4, 5, 6, 8, 18, 19, 22, 25, 28, 32, 33, 38

ТЕМА 4 МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 4.1. Сутність і способи розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності
- 4.2. Розрахунки банківським переказом
- 4.3. Акредитивна форма розрахунків
- 4.4. Інкасова форма розрахунків
- 4.5. Розрахунки за допомогою чеків

Основні поняття: міжнародні розрахунки, готівковий платіж, авансовий платіж, банківський переказ, акредитив, інкасо, факторингові операції, вексель

4.1. Сутність і способи розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності

Міжнародні розрахунки - це система організації, регулювання та здійснення платежів за грошовими вимогами і зобов'язаннями у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності між державами, а також підприємствами та громадянами різних країн

У міжнародній практиці застосовуються такі основні способи платежу: готівковий, авансовий, кредитний, комбінований (поєднує три попередні).

Готівковий платіж (негайний платіж) передбачає оплату товару не живими грошима (у міжнародній торгівлі вони практично не використовуються), а оплату повної вартості товару в період від його готовності для експорту до переходу в розпорядження покупця. Негайний платіж може здійснюватися повністю або частинами. Повний готівковий платіж передбачає оплату повної вартості товару за однієї із зазначених умов: 1) при отриманні повідомлення про завершення навантаження товару; 2) при врученні імпортеріві комплекту товаророзпорядчих документів з наданням для оплати декількох пільгових днів або годин; 3) при прийнятті товару імпортером у порту призначення. Для експортера найбільш вигідною умовою є перша, для імпортера - третя.

Готівковий платіж частинами передбачає оплату вартості товару кількома частинами відповідно до умов контракту. Платіж може бути розбитий на частини за умови поставки та в міру

готовності товару. У першому випадку частина платежу (80-90%) сплачується після відвантаження товару, а остання після приймання товару імпортером. У другому випадку виплати зазначених у контракті сум надходять у міру виконання контракту, тобто виконання окремих частин замовлення.

Авансовий платіж передбачає виплату покупцем обумовлених у контракті сум до передавання товаророзпорядчих документів і самого товару в розпорядження покупця, а найчастіше під час і навіть до виконання замовлення. Авансовий платіж є гарантією того, що покупець не відмовиться від виконання угоди. Цей спосіб виконує дві функції: є формою кредитування покупцем продавця; є засобом забезпечення виконання зобов'язань, прийнятих покупцем за контрактом.

Аванс може бути виданий у грошовій і товарній формах. Аванс у товарній формі передбачає передавання імпортером експортерів матеріалів або комплектуючих виробів, необхідних для виготовлення замовленого товару. Аванс у грошовій формі передбачає виплату покупцем узгоджених у контракті сум у рахунок платежів за умовами договору до відвантаження товару (надання послуг), а інколи до початку виконання контракту.

Авансові платежі найчастіше використовуються у таких випадках: продавець сумнівається в платоспроможності покупця; політичне або економічне становище в країні покупця є нестабільним; постачається дороге обладнання; терміни виконання зобов'язань є тривалими.

Аванс може надаватися як на повну вартість, так і у вигляді певного відсотка від неї. Його величина залежить від мети авансу, характеру товару, його новизни, вартості та терміни виготовлення. У світовій практиці авансові платежі складають 10-30% від суми контракту. Погашається аванс шляхом заліку при поставці товару. Авансову умову платежу необхідно зазначати в контракті.

Авансові платежі як форма міжнародних розрахунків є вигідними для експортера та менш вигідними для імпортера. Для імпортера вони є ризиковою формою розрахунків, тому імпортер наполягає на гарантії банку на свою користь, тобто на гарантії повернення авансу або належного виконання контракту.

Платіж у кредит передбачає здійснення розрахунків за угодою через певний час після поставки товару, тобто на основі наданого експортером імпортерів комерційного кредиту. На жаль, через нестабільність економіки кредит в Україні практично не

використовується: іноземні фірми не ризикують продавати товари вітчизняним споживачам на кредитних засадах.

Кредит дається не на всю суму контракту, а на 80-85%, решту покупець сплачує авансом, що дозволяє продавцеві покрити свої витрати, якщо покупець порушить свої зобов'язання за контрактом.

При використанні комбінованого платежу комерційний кредит надається не на всю вартість експортованого товару, а покриває лише 75-85% вартості зовнішньоторговельного контракту. Залишкова частина виплачується в авансово-готівковій формі в обумовлені у контракті терміни.

Більшість міжнародних розрахунків здійснюється через банківські установи або інші кредитно-фінансові установи. Обираючи банк для здійснення міжнародних розрахунків, слід брати до уваги інформацію банків щодо їх кореспондентських відносин з іноземними банками; наявність рахунків "Лоро" та "Ностро". Рахунок типу "Лоро" - кореспондентські рахунки іноземних банків у даному банку, рахунок типу "Ностро" - кореспондентські рахунки даного банку в іноземних банках.

За перерахування грошових коштів банки одержують комісійну винагороду, яка визначається фіксованою сумою, або у певному відсотку в іноземній або національній валютах. Розмір винагороди залежить від форми розрахунків, суми переказу, кореспондентських можливостей банку.

При прямих кореспондентських відносинах витрати на комісійну винагороду менші, оскільки в розрахунковій операції задіяні лише два банки - банк одержувача товарів (послуг) і банк постачальника.

Коли обраний банк використовує для кореспонденції з іншими банками систему СВІФТ (8\UIPT), то можливе швидке проведення розрахунків.

СВІФТ - це "Товариство міжнародних міжбанківських фінансових телекомунікацій", створене у 1973 р. у Брюсселі. Ця система кореспонденції введена в дію з травня 1977 р. і працює за принципом передавання стандартних у міжнародній практиці банківських повідомлень через широку мережу комп'ютерів.

Міжнародні розрахунки мають, як правило, документарний характер, тобто здійснюються на основі отримання "фінансових та комерційних документів". До фінансових документів належать вексель, чек, платіжні розписки тощо, до комерційних документів

належать рахунки-фактури, документи, які підтверджують відвантаження або відправлення товарів: товарні накладні, авіанакладні, коносамент, гвіадорожні накладні, специфікації, комбіновані транспортні документи, документи страхових компаній або їх агентів, документи про походження товарів, вагу, якість, документи про перетин товаром митного кордону: вантажна митна декларація, митні або консульські рахунки.

Банк, який обслуговує клієнта у здійсненні розрахунків, перевіряє зміст і комплектування зазначених вище документів згідно з формою розрахунку та передбаченими умовами.

4.2. Розрахунки банківським переказом

Банківський переказ - це просте доручення комерційного банку імпортера своєму банку-кореспонденту виплатити іноземному отримувачеві (бенефіціару, експортеру) певну суму грошей за дорученням та за рахунок переказодавця із зазначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми

Розрахунки шляхом банківських переказів у міжнародній торгівлі здійснюються за допомогою платіжних доручень (зразок наводиться, с. 56).

Виплата банківського переказу може мати певні умови. Вони обумовлюються у контракті та у платіжному дорученні банку. Наприклад, умовно може бути здійснення виплати переказу бенефіціарові після надання ним зазначених комерційних та фінансових документів.

Перелік і кількість платіжних документів, за якими здійснюється оплата, зазначається у зовнішньоторговельному контракті за узгодженням сторін. Найчастіше до цього переліку входять такі документи: специфікація товару, сертифікат якості товару, пакувальні листи, транспортний документ, рахунок-фактура (інвойс).

Банки беруть участь у цій формі розрахунків з моменту надання у банк імпортера відповідного доручення на оплату зовнішньоторговельного контракту. Банки не відповідають за поставку товару, передавання документів, а також за сам платіж до моменту надання платіжного доручення.

Отже, банки несуть мінімальну відповідальність при банківському переказі і тому збирають мінімальну комісію при цій

формі розрахунків.

Банк імпортера, який прийняв платіжне доручення від клієнта-імпортера, направляє від свого імені платіжне доручення у відповідний банк експортера способом, зазначеним у дорученні клієнта: телеграфом, поштою або по каналах системи СБІФТ (банками, які приєдналися до цієї системи). Перевагою телеграфного переказу, у порівнянні з поштовим, є не тільки висока швидкість одержання грошей, а й менший ризик зміни валютного курсу, тому що купівля валюти для платежу відбувається практично одночасно. На практиці телеграфом здійснюються розрахунки на значні суми, а поштою, як правило, - на дрібні.

Оплата товару у формі банківського переказу може здійснюватися: до відправки товару, у вигляді авансу; після одержання товару, як оплата боргу; комбінацією цих способів.

Акредитивна форма розрахунків

Акредитивна форма розрахунків є дуже поширеною в міжнародній торгівлі. Ця форма розрахунків вимагає найбільш активної участі банків у здійсненні розрахунків і спрямована, як правило, на захист інтересів продавця.

Акредитив - це зобов'язання банку перевести на рахунок продавця гроші при наданні погодженого з покупцем комплексу документів, які підтверджують постачання товару на умовах контракту

Акредитив виставляється для розрахунків з одним постачальником. Як правило, його відкриває банк імпортера за дорученням імпортера шляхом подання заяви на відкриття акредитива (зразок наводиться, с. 59).

Акредитив найповніше забезпечує своєчасне одержання експортної виручки, що максимально відповідає інтересам експортера.

Різновиди акредитивів можна класифікувати за певними ознаками.

1. За ступенем забезпечення:

- відзивний акредитив може бути в будь-який момент анульований або змінений за вказівкою імпортера або самостійно банком імпортера; такий акредитив не дає експортерові переваг і гарантій;
- безвідзивний акредитив не може бути відкликаний протягом установленого терміну або змінений без згоди на те експортера, на

користь якого він відкритий;

- підтверджений акредитив означає, що уповноважений або будь-який третій банк на прохання банку, який відкрив акредитив, поряд із цим банком бере на себе відповідальність за платіж з акредитива при виконанні експортером усіх необхідних умов;

- непідтверджений акредитив таких гарантій не дає, але банк зобов'язаний ретельно перевірити дійсність акредитива.

2. За методом виконання:

- покритий акредитив, за яким банк-емітент відкриває й одночасно переказує валюту;

- непокритий акредитив - акредитив, який банк відкриває, але не переказує валюту і дає тільки зобов'язання про сплату тратти;

- звичайний акредитив відкривається на конкретну особу;

- переказний акредитив дає можливість експортереві переуступати свої права за акредитивом третій особі, тобто доручає банку здійснювати оплату з такого виду акредитивів повністю або частково одному або декільком бенефіціарам;

- револьверний акредитив автоматично відновлюється на колишніх умовах після використання первісної суми й одержання виконуючим банком відшкодування, поки не буде виплачено всю граничну суму акредитива; такий акредитив зручний при сплаті серії поставок товарів.

Документарний акредитив - це будь-який договір, за яким банк-емітент (банк, який виставив акредитив), діючи на прохання та згідно зі вказівками імпортера (наказодавця), бере на себе зобов'язання здійснити платіж третій особі (бенефіціару) або за його наказом розпорядитись, щоб такі платежі були зроблені або такі тратти оплачені, акцептовані або неогоцйовані іншим банком проти обумовлених документів і згідно з обумовленими умовами.

Акредитивна форма розрахунків проходить, як правило, чотири етапи.

Перший етап. Імпортер за погоджене число днів до початку поставки або після отримання повідомлення експортера про готовність товару до відвантаження дає доручення своєму банку відкрити в банку експортера (або в іншому визначеному банку) акредитив на певну суму та на обумовлений термін на користь експортера. У дорученні про відкриття акредитива імпортер повідомляє банку перелік документів, після пред'явлення яких експортеру може бути сплачена сума з акредитива.

Другий етап. Банк імпортера відкриває в банку експортера (або в іншому визначеному банку) акредитив, після чого банк експортера повідомляє експортеру про його відкриття і за необхідності підтверджує акредитив. Якщо протягом терміну дії акредитива він не буде використаний, то за згодою покупця або за умовою контракту акредитив може бути продовжений на певний термін або відкликаний покупцем.

Третій етап. Експортер, який відвантажив товар, пред'являє банку, в якому відкрито акредитив, документи про поставку товару, перелік яких міститься в контракті, й отримує за цими документами належну йому суму платежу.

Четвертий етап. Банк експортера пересилає товарні документи банку імпортера, а той вручає їх імпортеру, який відшкодовує йому суму акредитива.

Акредитивна форма розрахунків виконує три основні функції:

1. Визначає порядок платежу за поставлений товар.
2. Гарантує продавцеві від імені банку, який відкрив акредитив, своєчасну виплату погодженої вартості поставленого товару.
3. Слугує засобом короткострокового фінансування зовнішньоторговельних операцій.

1 - український експортер та іноземний покупець укладають зовнішньоекономічний договір (контракт), який передбачає платіж за допомогою документарного акредитива; 2 - український експортер повідомляє іноземного покупця про готовність відвантаження продукції; 3 - іноземний покупець звертається у свій банк-емітент із заявою про відкриття акредитива із проханням виставити акредитив на користь експортера (продавця); 4 - емітент - банк-емітент запитує уповноважений банк (авізуючий банк) авізувати акредитив; 5 - авізуючий банк сповіщає українського експортера про те, що йому відкритий акредитив; 6 - український експортер відвантажує на адресу іноземного покупця продукцію; 7 - український експортер надає в уповноважений банк документ, що свідчить про відвантаження товару; 8 - уповноважений банк перевіряє документи і здійснює платіж за акредитивом; 9 - уповноважений банк направляє документи до банку-емітенту; 10 - банк-емітент перевіряє документи та надає відшкодування уповноваженому банку. При укладанні контракту мають бути чітко визначені основні умови майбутнього акредитива:

- назва банку, в якому буде відкрито акредитив (перевага надається

банкам, які є кореспондентами уповноваженого банку);

- вид акредитива;
- назви авізуючого та виконуючого банків;
- перелік документів, проти яких повинен проводитися платіж;
- терміни дії акредитива, терміни відвантаження товару, продукції;
- умови виконання платежу;
- порядок утримання банківської комісії.

В окремих випадках контрагенти можуть узгодити проформу акредитива, яка стає невід'ємною частиною контракту, тобто підготувати приблизний текст майбутнього акредитива, на який буде посилатися наказодавець-імпортер при поданні своєї заяви на відкриття акредитива в банку. За можливості ця проформа має бути узгоджена з банками, які братимуть участь в акредитивній операції.

Розрахунки за акредитивною формою є найсприятливішою для експортера, бо вона забезпечує своєчасне одержання валютної виручки за виконання відповідних умов. Для імпортера такі розрахунки спричиняють відволікання власних грошових коштів (якщо він не бере кредит), але дають можливість повністю контролювати умови постачання. Для застосування акредитивної форми банківські установи користуються "Уніфікованими правилами і звичаями для документарних акредитивів" (редакція 1993 р., публікація Міжнародної торгової палати, №500).

4.4. Інкасова форма розрахунків

Інкасо - це банківська операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта (експортера) отримує на основі розрахункових документів належні клієнтові кошти від платника (імпортера) за відвантажені на адресу імпортера товари та зараховує ці кошти на рахунок клієнта-експортера.

При проведенні інкасо банки керуються "Уніфікованими правилами по інкасо", опублікованими Міжнародною торговельною палатою (№322, редакція 1978 р.).

Згідно з Уніфікованими правилами, інкасо означає операції, які здійснюються банками на основі отриманих інструкцій з документами з метою: отримання акцепта та платежу; надання документів проти акцепта та платежу; надання документів на інших умовах.

Учасниками інкасо є:

- замовник (експортер), який дає своєму банку замовлення на стягнення(інкасо);

- банк-замовник, який отримав замовника На інкасо;

- банк-інкасатор, будь-який банк, за винятком банку замовника, який здійснює проведення замовлення на інкасо (досить часто це банк імпортера);

- банк-пред'явник, той банк-інкасатор, який пред'являє документи платнику.

Документи, за якими здійснюються операції по інкасо, розподіляються на дві групи: фінансові документи (переказні векселі, прості векселі, чеки, платіжні розписки, інші документи, які використовуються для отримання платежів готівкою); комерційні документи (це рахунки, документи на відвантаження, специфікації, сертифікації).

У зв'язку з цим визначають два види інкасо: чисте та документарне.

Чисте інкасо - це інкасо, при якому інкасується лише фінансові (платіжні) документи, призначені для отримання платежів, без супроводження їх комерційними документами.

Документарне інкасо передбачає надсилання разом із фінансовими (платіжними) документами комерційних (транспортних) документів. Види та кількість примірників визначаються вимогами країни-експортера. До таких документів належать: термінова тратта або тратта на пред'явника; коносамент або інший транспортний документ; комерційні рахунки-фактури або інвойс; свідоцтво про походження товару; страхові поліси або сертифікати тощо.

Інкасова форма розрахунків вигідна експортерів тим, що банки захищають його право на товар до моменту оплати документів або акцепта тратт (якщо експортер не дав інструкцію видати документи без оплати).

Право на товар імпортерів надають товаророзпорядчі документи, які він отримує у своє розпорядження після їх оплати (акцепту витрат), якщо експортер не дав інструкцію видати документи без оплати.

Основним недоліком інкасової форми розрахунків є тривалість руху документів через банки та періоду їх оплати (акцепту), який може тривати від кількох тижнів до кількох місяців. До того, імпортер має право відмовитися від оплати наданих документів.

Як правило, для виконання зовнішньоекономічної операції за

інкасовою формою розрахунку імпортер бере підтоварний кредит, тому ця форма розрахунку в міжнародній практиці є основною для контрактів на умовах кредиту.

4.5. Розрахунки за допомогою чеків

Чек - це письмове безумовне розпорядження покупця своєму банку виплатити відповідну суму чекоотримачеві готівкою або шляхом її перерахування на його рахунок у банку

Чеки не є грошима, а лише замінюють їх у платіжному обігу. Тому вони обов'язково повинні мати покриття. Видають чеки тільки у межах суми, яка є на поточних та інших рахунках клієнтів у банку.

Операції з чеками регулюються національними законодавствами, які у країнах Західної та Східної Європи базуються на Одноманітному законі про чеки (Женева, 1931р.).

Чеки мають точно встановлену форму письмового документа та виписуються на спеціальних бланках. Обов'язковими основними реквізитами чеків є: найменування "чек"; сума чека; просте та нічим не обумовлене розпорядження сплатити зазначену суму; чекова позначка (найменування "чек" у тексті документа); найменування платника (банку), де чекодавець має свій поточний рахунок; місце платежу; дата та місце складання чека; підпис чекодавця.

Відсутність хоча б одного з цих реквізитів робить документ недійсним.

У договорі чекодавця з банком може бути зазначена умова, що банк зобов'язується оплатити "овердрафт", тобто суму більшу за залишок на банківському рахунку, з нарахуванням на неї річних відсотків.

Термін подання чека до оплати з дня його виставлення обмежений:

- 8 днів - у країні його видачі;
- 20 днів - якщо місце його видачі та місце оплати знаходяться в різних країнах одного континенту;
- 70 днів - якщо оплата здійснюється в іншій країні світу.

Чек може передаватись однією особою іншій за індосаментом (передавальним написом), який проставляється на зворотному боці чека та підписується особою, яка зробила цей напис.

Залежно від умов передавання чека від однієї особи іншій та

характеру його використання розрізняють такі види чеків:

- пред'явницькі чеки, які виписуються на пред'явника; їх передавання іншій особі може бути здійснене за індосаментом і без нього; у міжнародному платіжному обігу такі чеки дуже поширені;
- іменні чеки, які виписуються на користь певної особи; їх передавання не може бути здійснене за допомогою звичайного індосаменту; мало поширені;
- ордерні чеки, які виписуються на користь певної особи або за її наказом; передавання чека іншій особі здійснюється за допомогою індосаменту із застереженням "наказу"; у міжнародних розрахунках значно поширені.

Чек не є твердою гарантією платежу. Банки не несуть відповідальності за те, що на момент платежу всі кошти чекодавця витрачені і платити по його чеку немає чим. У деяких країнах чекодавці можуть інформувати банки про стимулювання раніше виданих чеків. Більш твердим зобов'язанням є чек, авальований банком, або іншою установою, або особою, тобто тим, хто гарантує платіж зазначеної у чеку суми; тому слід використовувати авальовані ордерні чеки, індосаментовані на банк продавця.

Чек може бути виписаний у будь-якій валюті.

У міжнародній торгівлі оплата боргів чеками може бути незручною через такі причини:

- експортер (отримувач платежу) повинен звернутися до свого банку з розпорядженням про інкасування платежів, і банк буде збирати плату за інкасо;
- чек може суперечити постановам про валютне регулювання у країні покупця, тому розрахунки можуть бути затримані до одержання необхідного дозволу на здійснення платежу;
- чек може виявитися непокритим і не буде оплачений після пред'явлення.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

- 1.Поняття міжнародних розрахунків.
- 2.Види та форми міжнародних розрахунків.
- 3.Порядок здійснення розрахунків банківським переказом.
- 4.Порядок здійснення розрахунків акредитивом. Види акредитивів.
- 5.Розрахунки у формі документарного акредитиву.

- 6.Порядок здійснення розрахунків у формі інкасо.
- 7.Види інкасо.
- 8.Порядок здійснення розрахунків чеками.
- 9.Порядок здійснення розрахунків векселями.
- 10. Порядок здійснення розрахунків готівкою.
- 11.Основні форми платежів у зовнішньоекономічній діяльності.
- 17. Основні функції документарного акредитива.

Література: 1, 2, 5, 6, 8, 10, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 32, 35, 36

ТЕМА 5 ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

5.1. Види цін у зовнішньоекономічній діяльності

5.2. Порядок формування цін

5.3. Види митних платежів і методи визначення митної вартості

5.4. Митне оформлення при здійсненні експортно-імпортних операцій

Основні поняття: ціна, митна вартість, митні платежі, світові ціни, довідкові ціни, розрахункові ціни, декларація, митні платежі

5.1. Види цін у зовнішньоекономічній діяльності

Ціна є найважливішим елементом у зовнішньоекономічній діяльності підприємства, оскільки визначає її економічну доцільність. Підприємство повинне не тільки виробити, а й продати товар, продукцію за вигідною для себе ціною, відшкодувати витрати й отримати прибуток. Це можливе лише при правильному виборі цінової політики та стратегії ціноутворення.

Формування цінових рішень на зовнішніх ринках пов'язане із значними труднощами, які полягають насамперед у визначенні ступеня свободи при формуванні власної ціни продажу товару. У кожній країні існують свої критерії оптимальної ціни, на яку впливають витрати, купівельна спроможність, соціальна цінність товару, співвідношення "ціна-якість", походження товару (імідж) тощо.

Цінова політика підприємства має бути спрямована на те, щоб ціна товару та її зміни залежно від ринкової ситуації забезпечували досягнення прибутку в бажаному обсязі.

У міжнародних угодах застосовується поняття "світові ціни".

Світові ціни - це ціни великих експортно-імпортних операцій, здійснюваних в основних центрах світової торгівлі. Операції мають здійснюватися на умовах готівкового платежу у вільно конвертованій валюті, а обрані ринки регулюватися загальним торговельно-політичним режимом.

Світові ціни можна класифікувати за багатьма критеріями: за станом ринку - ціни продавця, ціни покупця; за напрямом товарного потоку - експортні, імпортні; за умовами розрахунків - комерційні,

бартерні, клірингових розрахунків, трансфертні; за повнотою врахування витрат - нетто, валові, кінцевого споживання; за ступенем фіксації - тверді, рухомі, змінні, з наступною фіксацією; за рівнем інформаційної відкритості - відкриті, розрахункові. Рівень світових цін залежить від місця продажу, часу, взаємовідносин продавця та покупця, умов контракту, характеру ринку, джерел цінової інформації тощо.

Поряд із світовими цінами існують інші види цін.

Довідкові ціни - це ціни товарів у внутрішній оптовій або зовнішній торгівлі країни, які публікуються у друкованих виданнях. Як правило, вони відображають загальний напрям їх динаміки за попередній період. Довідкові ціни можна використовувати при укладанні контрактів на строкову поставку невеликих партій товарів.

Розрахункові ціни застосовуються в контрактах на нестандартне обладнання, яке виробляється, і як правило, за індивідуальними замовленнями. Такі ціни розраховуються й обґрунтовуються постачальником для кожного конкретного замовлення з урахуванням технічних і комерційних умов конкретного контракту. У деяких випадках розрахункова ціна встановлюється остаточно після виконання замовлення.

Ціни статистики зовнішньої торгівлі відображають ціни реальних угод у міжнародній торгівлі. Особливість цих цін полягає в тому, що вони показують вартість не конкретних товарів, а однорідних, але з різними технічними характеристиками й якістю, наприклад, автомобілів різних марок, нафтопродуктів тощо. Вони характеризують динаміку зовнішньоторговельних цін окремих країн і світових цін.

Біржові котирування відображають реальні ціни угод на біржі.

Ціни фактичних угод і контрактів. Ціни фактичних угод інших підприємств є детальним критерієм для визначення в контракті рівня цін. Одержати цю інформацію досить складно, тому що ціна угоди є комерційною таємницею підприємства. Порівнюючи ціни угод і контрактів з довідковими цінами, можна правильно визначити в контракті рівень цін.

Ціни, оголошені постачальниками в ході переговорів, як правило, коригуються за рахунок цінових знижок.

Розмір знижок залежить від характеру угоди, умов постачання та платежу, взаємин з покупцем, кон'юнктури ринку в момент угоди. У зовнішньоекономічній діяльності найбільш поширені такі види

знижок:

- бонусні знижки — надають постійним клієнтам - оптовим покупцям, які уклали контракт на поставку товару не за рахунок одиничної угоди, а протягом певного періоду;
- тимчасові знижки - надають покупцям продукції масового попиту; дуже часто виробництво та реалізація цієї продукції має циклічний характер, обумовлений їх сезонністю, тому і знижки є тимчасовими;
- дилерські знижки - надають оптовим і роздрібним торговельним підприємствам, агентам, посередникам; призначені для покриття дилерських витрат з перепродажу товару, а також для забезпечення належного рівня прибутку та рентабельності;
- кількісні знижки - здійснюються залежно від величини або серійності замовлення; при поставках значних обсягів товарів масового попиту розмір знижок відносно невеликий, а для товарів, які виробляються малими партіями або за індивідуальними замовленнями, розмір знижки значно зростає;
- "сконто" - надається за оплату готівкою або на довгострокове здійснення платежів у порівнянні з контрактом;
- спеціальні знижки - надають покупцям, з якими фірма має тривалі зв'язки й інші форми особливих відносин; розміри таких знижок являють собою комерційну таємницю та можуть бути визначені тільки оціночним шляхом.

5.2. Порядок формування цін

При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності важливе значення має правильний порядок формування цін, які є одним з основних факторів фінансової стабільності підприємства.

Існують різні методики встановлення початкової ціни на товар. Але обов'язково має бути врахований як мінімум один із наведених нижче факторів: рівень витрат на одиницю товару; наявність унікальних характеристик товару; середній рівень цін на аналогічні товари.

Залежно від того, який фактор є визначальним, виділяють два основних методи ціноутворення: витратний - на основі калькуляції витрат; ринковий - на основі врахування дії ринкових факторів. На практиці найчастіше застосовуються змішані методи, які враховують вплив декількох факторів.

Витратний метод розрахунку ціни передбачає визначення її

рівня за сумою виробничих і накладних витрат, бажаного прибутку (максимального, розрахункового, мінімального). Попит на товар не враховується. Використання цього методу відображає цінову політику, яка забезпечує швидше середню, ніж максимальну виручку від продажу товару.

Основною перевагою витратного методу вважається його простота. Продавець знає більше про витрати, ніж про характер ринкового попиту. Покупець вважає цей метод справедливим, тому що ціна не коригується залежно від коливання попиту. Недоліком методу є те, що він не відображає поточний попит і не враховує споживчі властивості товару.

Ринковим методом встановлюються ціни на основі попиту. Підприємство визначає ціни після детального вивчення потреб і можливостей споживачів, після тестування рівня цін. Виробничі витрати враховуються при прийнятті рішень тільки як фактор обмеження, який свідчить про те, що товар може продаватися за встановленою ціною із запланованим прибутком.

Установлення ціни на основі пропозиції (рівня конкуренції) ґрунтується на вивченні цін і цінових стратегій конкурентів, на розрахунку власної ціни з огляду на конкурентні переваги товару, його імідж, сервіс тощо. Такий метод розрахунку ціни доцільно використовувати підприємствам, які конкурують з продавцями аналогічної продукції і при визначенні ціни на свій товар виходять виключно з умов конкуренції, встановлюючи ціну трохи вищу або трохи нижчу за ціну конкурентів. Витрати та рівень попиту виступають лише лімітуючими факторами. При зміні цін конкурентами підприємство змінює свою ціну, хоч його власні витрати або рівень попиту залишилися без змін.

5.3. Види митних платежів і методи визначення митної вартості

При переміщенні товарів через митну територію України вони обкладаються митними платежами, які зазначаються у Єдиному митному тарифі України.

Єдиний митний тариф України - це систематизоване зведення ставок мита, яким оподатковуються товари й інші предмети, які ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі

Мито - це обов'язковий внесок, який стягується митним

органом України при ввезенні на митну територію України або вивезенні товару з цієї території і є невід'ємною умовою такого ввезення та вивезення

Мито, яке стягується митницею, - це податок на товари й інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

Базою нарахування мита є митна вартість товарів, яка визначається на момент перетинання митниці України. Нарахування мита здійснюється митними органами за ставками, установленими Митним тарифом України. Мито обчислюється за формулою:

$$M = B_m A, \text{ де}$$

M - сума мита; B_m - митна вартість; A - ставка мита.

За митне оформлення товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, а також за перебування їх під митним контролем стягуються митні збори, розміри яких установлює Кабінет Міністрів України.

Митні збори нараховуються за вантажною митною декларацією і стягуються при кожному здійсненні митного оформлення: товарів та інших предметів; тимчасово ввезеного (вивезеного) майна під зобов'язання про його зворотне вивезення (ввезення); товарів у разі транзиту й у разі ввезення на митний ліцензійний склад; товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари й інші предмети; товарів та інших предметів, які перебувають під митним контролем.

За митне оформлення товарів та інших предметів при митній вартості до 100 дол. США митні збори не справляються; від 100 до 1000 дол. США - сплачується еквівалент 5 дол. США; більше 1000 дол. США сплачується 0,2% митної вартості, але не більше еквівалента 1000 дол. США.

При митному оформленні тимчасово ввезеного (вивезеного) майна під зобов'язання про його зворотне вивезення (ввезення) за кожною вантажною митною декларацією сплачується еквівалент 30 дол. США, за кожним додатковим аркушем до неї - еквівалент 15 дол. США.

При ввезенні товарів на митний ліцензійний склад плата за митне оформлення становить: за кожною вантажною митною декларацією - 30 дол. США, за кожним додатковим аркушем до неї - 15 дол. США.

При перебуванні товарів та інших предметів під митним

контролем за перші п'ятнадцять календарних днів митні збори не справляються; за кожний наступний календарний день - 0,05% від митної вартості.

За митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю, на територіях і в приміщеннях підприємств, які зберігають такі товари та інші предмети, або поза робочим часом, встановленим для митниці, за одну годину роботи одного працівника митниці сплачується: у робочий час - 20 дол. США; у неробочий час, суботу, неділю - 40 дол. США; у святкові дні - 50 дол. США.

Важливим інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності є акцизний збір.

Акцизний збір - це непрямий податок на споживачів (одержувачів) окремих товарів (продукції), визначених законом як підакцизні, який стягується під час здійснення оборотів з продажу таких товарів (продукції), вироблених на митній території України, або при імпортуванні (ввезенні) таких товарів (продукції) на митну територію України

Акцизний збір включається до ціни підакцизних товарів. На імпортовані товари акцизний збір нараховується у відповідності зі ст. 3 Декрету Кабінету Міністрів України "Про акцизний збір" №18-92 від 26.12.1992 р., виходячи з їх митної вартості та суми нарахованого мита.

Сума акцизного збору обчислюється за формулою:

$$C_{аз} = (B_m + M)A, \text{де}$$

$C_{аз}$ - сума акцизного збору; B_m - митна вартість; M - сума нарахованого мита; A - ставка акцизного збору.

Товари, які ввозяться на митну територію України, оподатковуються податком на додану вартість. Це один із найважливіших джерел наповнення Державного бюджету України.

Для товарів, які ввозяться на митну територію України платниками податку, базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість таких товарів, але не менше митної вартості, зазначеної у вантажній митній декларації з урахуванням витрат на транспортування, завантаження, розвантаження, страхування до пункту перетинання митного кордону України; сплата брокерських, агентських, комісійних та інших видів винагород, пов'язаних із увезенням таких товарів; плата за використання об'єктів інтелектуальної власності, які належать до даних товарів; акцизні збори імпортного товару, а також інші податки, збори (обов'язкові

платежі). Митні збори до бази оподаткування ПДВ не включаються.

Сума податку на додану вартість нараховується за формулою:

$СПДВ = (V_m + C_{аз} + M) \times 20\%$, де СПДВ - сума податку на додану вартість; V_m - митна вартість; $C_{аз}$ - сума акцизного збору; M - сума ввізного мита.

Платники податку на додану вартість з товарів, які імпортуються на територію України, перераховують зазначені платежі на депозитні рахунки митних установ. Оплатою податку на додану вартість вважається надходження коштів на депозитний рахунок митних установ на час митного оформлення. Податок на додану вартість справляється в національній валюті України та зараховується до Державного бюджету України.

Нарахування мита на товари й інші предмети, які підлягають митному обкладанню, проводиться на базі їх митної вартості, тобто ціни, яка фактично сплачена або підлягає сплаті на момент перетинання митного кордону України.

Митна вартість - це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, переміщуваних через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України

Методи визначення митної вартості товарів, переміщуваних через митний кордон України, та умови їх застосування встановлюються Митним кодексом України.

Відомості про митну вартість товарів, заявлені декларантом під час переміщення товарів через митний кордон України й отримані митним органом, використовуються для нарахування податків, зборів, ведення статистики, а також для розрахунків у разі застосування штрафів, інших санкцій і стягнень, згідно із законами України.

Митна вартість товарів і метод її визначення заявляються (декларуються) митному органу декларантом під час переміщення товарів через митний кордон України (декларація митної вартості - додаток 16).

Порядок та умови декларування митної вартості товарів, переміщуваних через митний кордон України, встановлюються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення декларації митної вартості - спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у митній справі. Контроль правильності визначення митної вартості товарів здійснюється митним органом, який забезпечує митне оформлення товарів.

Митний орган, який здійснює контроль за правильністю митної оцінки товарів з урахуванням положень Митного кодексу, має право приймати рішення про правильність заявленої декларантом митної вартості товарів. У разі відсутності даних, які підтверджують правильність визначення заявленої декларантом митної вартості товарів, або за наявності обґрунтованих сумнівів у достовірності наданих декларантом відомостей митний орган має право самостійно зобов'язати декларанта визначити митну вартість товарів в інший спосіб.

Визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України, здійснюється такими методами:

- за ціною договору щодо імпортованих товарів (вартість операції);
- за ціною договору щодо ідентичних товарів;
- за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;
- на основі віднімання вартості;
- на основі додавання вартості;
- резервним методом.

Перший метод - митна оцінка за ціною договору щодо імпортованих товарів є основним методом. Його основу становить ціна договору.

Ціна договору фактично сплачена ціна, або така, що підлягає сплаті при продажу товарів на експорт у країну імпорту, скоригована з урахуванням додаткових нарахувань до ціни. Це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або мають бути здійснені покупцем оцінюваних товарів на користь продавця

При визначенні митної вартості в ціну договору включаються подальші витрати, якщо вони не були враховані. Це витрати покупця на транспортування до пункту перетинання митного кордону України, навантаження, розвантаження, перевантаження, страхування, комісійні та брокерська винагороди, вартість контейнерів, упаковки або пакувальних матеріалів і робіт, пов'язаних з пакуванням, роялті та ліцензійні платежі, які стосуються оцінюваних товарів; це також частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, передавання або використання товарів на митній території України, яка прямо або опосередковано йде на користь продавця.

Митна вартість обчислюється за формулою:

$$MB = FB + VD + VP + LPP + CP, \text{ де}$$

FB - фактурна вартість;

VD - витрати на транспортування, навантаження,

розвантаження, перевантаження, страхування до пункту перетину митного кордону України;

ВП- витрати, додатково понесені покупцем;

ЛШ- ліцензійні й інші платежі покупця за використання об'єктів інтелектуальної власності як умова експорту оцінюваного товару;

ЧП- частина прибутку від будь-якого подальшого перепродажу або використання товару на території України, прямо або непрямо накопичувана у продавця.

Другий метод - митна оцінка за ціною договору щодо ідентичних товарів. Якщо митна вартість імпортованих товарів не може бути визначена за першим методом, то за митну вартість береться вартість операції з ідентичними товарами, які продаються на експорт в Україну з тієї ж країни і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

Ідентичні товари - це товари, однакові в усіх відношеннях з оцінюваними товарами, у тому числі за такими ознаками, як фізичні характеристики, якість, репутація на ринку, країна походження, виробник.

Ціна договору щодо ідентичних товарів береться за основу для визначені митної вартості, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості та на тих комерційних умовах, що й оцінювані товари.

У разі відсутності такого продажу використовується вартість операцій ідентичними товарами, які продавалися в Україну в іншій кількості та на інші комерційних умовах. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначені розбіжностей.

Третій метод - митна оцінка за ціною договору щодо подібних (аналогічних товарів полягає в тому, що за митну вартість береться вартість операцій з подібними (аналогічними) товарами, які продаються на експорт в Україну і час експорту які збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

Подібні (аналогічні) товари - це товари, які хоч і не є однаковими за всіма ознаками, але мають схожі характеристики та складаються із схожих компоненті завдяки чому виконують однакові функції порівняно з оцінюваними товарами та вважаються комерційно взаємозамінними.

Для визначення подібних (аналогічних) товарів важливими є

такі ознаки, як якість, наявність торгової марки та їх репутація на ринку, країна походження, виробник.

Ціна договору щодо подібних (аналогічних) товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій » кількості і на тих же комерційних умовах, що й оцінювані товари.

Якщо при застосуванні цього методу виявляється більше, ніж одна вартість операцій з подібними (аналогічними) товарами, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Четвертий метод - митна оцінка на основі віднімання вартості базується на врахуванні ціни, за якою ввезені (оцінювані), ідентичні або подібні товари були продані найбільшою агрегованою партією на території України в незмінному стані, не пізніше 90 днів з дати ввезення оцінюваних товарів, а учасник угоди та продавець не є взаємозалежними особами.

П'ятий метод - митна оцінка на основі додавання вартості застосовується у разі неможливості визначення митної вартості на основі попередніх методів, альтернативною базою визначення митної вартості стає вартість товару, визначені розрахунковим шляхом на основі методу додавання вартості.

За основу визначення митної вартості за цим методом береться надана виробником товарів інформація про їх вартість, яка має складатися з таких сум:

- вартості матеріалів і витрат, понесених виробником при виробництві оцінюваних товарів; така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що такі рахунки сумісні із загальновизнаним! принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні-виробнику цих товарів;
- обсягу прибутку та загальних витрат, які дорівнюють сумі, зазвичай відображуваний при продажу товарів того ж класу або виду, що й оцінювані товари, виготовлювані виробниками у країні-експортері;
- загальних витрат при продажу в Україну країною-експортером товарів того ж класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження, транспортування до місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів та інших витрат, пов'язаних із увезенням цих товарів в Україну.

Шостий метод -резервний. Якщо митна вартість не може бути визначена шляхом використання попередніх методів, то митна

вартість оцінюваних товарів визначається з використанням способів, які не суперечать законам України та відповідають принципам і положенням Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ). Митна вартість за резервним методом має ґрунтуватися на вищезазначених методах, але допускається гнучкість при їх застосуванні.

Відповідно до ст. 262 Митного кодексу України, митна вартість товарів і метод її визначення вказуються в декларації митної вартості, яку складає декларант. Для декларування митної вартості використовуються декларації ДМВ-1, ДМВ-2, ДМВ-3. Декларацію митної вартості ДМВ-1 декларант подає митному органу тоді, коли, згідно зі ст. 267 Митного кодексу України, митна вартість визначається оцінкою товару за ціною договору - першим методом (додаток 16). ДМВ-2 подається тоді, коли визначення митної вартості, у відповідності зі ст. 268-273 Митного кодексу України, відбувається за одним з інших п'яти методів. ДМВ-3 подається митному органу у випадку вивезення за межі митної території України товарів, на які встановлено антидемпінгове, компенсаційне, вивізне або спеціальне мито.

Для підтвердження заявлених відомостей про митну вартість товарів декларант подає такі документи:

- зовнішньоекономічний договір (контракт) і додатки до нього;
- рахунок-фактуру (інвойс) або рахунок-проформу;
- банківські платіжні документи (якщо рахунок сплачено) й інші платіжні банківські документи, які підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;
- рішення митного органу про визначення митної вартості раніше ввезених ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, якщо воно прийнято за одним договором (контрактом);
- пакувальні листи;
- копії ліцензії на ввезення (вивезення) товарів, імпорт (експорт) яких підлягає ліцензуванню.

Для підтвердження транспортних витрат, які включаються до ціни товару, подається договір (контракт) про перевезення, транспортування та страхові документи, а також:

- або рахунок-фактура від виконавця договору (контракту) про надання транспортно-експедиційних послуг;
- або банківські платіжні документи, які підтверджують факт оплати транспортно-експедиційних послуг відповідно до виставленого рахунка-фактури;

- або довідка підприємства-перевізника, яке здійснило перевезення, з реквізитами транспортного документа, відомостями про маршрут перевезення, розмір плати за надання транспортно-експедиційних послуг і підписами керівника та головного бухгалтера;

- або калькуляція транспортних витрат (якщо перевезення товарів здійснюється

з використанням власного транспортного засобу), яка містить відомості про маршрут перевезення, його довжину в кілометрах до місця ввезення на митну територію України та по митній території України, розмір тарифної ставки на перевезення за одиницю виміру (вагу) товару, за 1 км маршруту.

Митна вартість товарів, які вивозяться (експортуються) з України за договором купівлі-продажу або міни, визначається за ціною, яку було фактично сплачено або яка підлягає сплаті за ці товари на момент перетинання митного кордону України. До митної вартості товарів, які вивозяться (експортуються), включаються також фактичні витрати, якщо вони не були раніше включені:

- витрати на навантаження, розвантаження, перевантаження, транспортування та страхування до пункту перетинання митного кордону України;

- комісійні та брокерські винагороди;

- ліцензійні й інші платежі за використання об'єктів права інтелектуальної власності, які покупець повинен прямо або опосередковано здійснити як умову продажу (експорту) оцінюваних товарів.

5.4. Митне оформлення при здійсненні експортно-імпортних операцій

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів підлягає митному оформленню, порядок якого визначається наказом Державної митної служби України "Про затвердження Порядку здійснення митного контролю і митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації" №314 від 20.04.2005 р.

Відповідно до українського митного законодавства, митне оформлення являє собою сукупність дій, пов'язаних з перепуском в Україну або за її межі товарів, переміщуваних через митний кордон України. Для митного оформлення застосовуються відповідні митні процедури.

Митні процедури - операції, пов'язані зі здійсненням митного

контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, їх митного оформлення, а також із стягненням передбачених законом податків і зборів

Митний контроль - це сукупність заходів, здійснюваних митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм, законів і нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку

Обов'язковою умовою митного оформлення на вантажі є їх декларування.

Декларування - це заява за встановленою формою з точними даними про мету переміщення товарів та інших предметів через митний кордон і про самі товари й інші предмети тощо.

Декларування здійснюється безпосередньо власником або на підставі договору з іншими підприємствами, допущеними митницею до декларування. Підприємства допускаються митницею до декларування на підставі свідоцтва про їх визнання як декларантів.

При здійсненні митного оформлення підприємство, яке здійснює декларування на підставі договору, виконує обов'язки та несе відповідальність у повному обсязі як власник, який самостійно переміщує товари або інші предмети через митний кордон України.

Основним документом, на базі якого здійснюється декларування вантажів, є вантажна митна декларація (далі ВМД), оформлення якої є обов'язковою умовою допущення вантажів до розтамовнювання.

Вантажна митна декларація - це письмова заява встановленої форми, яка подається в митний орган і містить відомості про товари та транспортні засоби, переміщувані через митний кордон України, митний режим, у який вони заявляються, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування податків, зборів та інших платежів

ВМД заповнюється на товари, переміщувані через митний кордон України митна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 100 євро, за винятком підакцизних товарів, які декларуються незалежно від їх вартості; на товари, які підлягають державному експортному контролю; на товари, які переміщуються в режимі митного складу; на транспортні засоби у випадках, передбачених законодавством.

Вантажна митна декларація є уніфікованим документом,

сформованим у відповідності до міжнародних стандартів аналогічних документів інших країн. Вона містить точні дані про мету переміщення товарів та інших предметів через митний кордон, про самі товари й інші предмети, про відправника, одержувача та декларанта вантажу, про спосіб і порядок переміщення вантажів, про умови поставки та спосіб розрахунків. Вносяться інші відомості, необхідні для митного оформлення, зокрема про нарахування митних та інших обов'язкових платежів. Декларація виконує також обліково-статистичну та правоохоронну функції.

ВМД оформляється на єдиних стандартних самокопійованих бланках, які зброшуровані у комплекти єдиного адміністративного документа форми МД-2, додаткових аркушів до нього форми МД-3, специфікації форми МД-8, а у разі необхідності доповнення-форма МД-6.

Після завершення митного оформлення товарів до заявленого митного режиму аркуші ВМД розподіляються у такому порядку:

- аркуші з позначенням "1/6" комплектів бланків форм МД-2 і МД-3 і доповнення (у разі наявності) зберігаються разом з комплектом документів, на підставі яких здійснювалося митне оформлення, у підрозділі митного органу, що здійснював митне оформлення;
- аркуші з позначенням "2/7" комплектів бланків форм МД-2 і МД-3 і доповнення (у разі наявності) використовуються в підрозділі митної статистики митного органу;
- аркуші з позначенням "3/8" комплектів бланків форм МД-2 і МД-3 і доповнення (у разі наявності) повертаються декларанту;

Якщо декларування товару проводиться митним брокером, то за його бажанням допускається оформлення в одному примірнику додаткових аркушів ВМД. При цьому вони повинні бути копіями аркушів з позначенням "3/8" комплектів бланків форм МД-2 і МД-3. При використанні додаткових аркушів ВМД з позначенням "3/8" у графі ЕЯ працівником підприємства, уповноваженим на декларування, що склав ВМД, робиться запис: "Оформлено додаткові 3/8 аркуші ВМД", який засвідчується печаткою митного брокера. При цьому аркуші з позначенням "3/8" передаються власникові товару, а додаткові аркуші митному брокеру.

ВМД оформляється на єдиних стандартних самокопійованих бланках.

Перетинаючи митний кордон України, завезені товари підлягають митному контролю. Перебування під митним контролем

означає, що товар, який фізично перетнув митний кордон України і перебуває на митниці, юридично ще не вважається завезеним до одержання відповідного дозволу від митних органів на наступне вивезення такого товару з митниці. Митний контроль здійснюється митними органами шляхом перевірки супровідних документів, огляду товарів. Під митним контролем завезені товари перебувають з моменту ввезення і до перепуску через митний кордон. У випадку відмовлення перепуску товару на митну територію України митниця зобов'язана дати вичерпні роз'яснення неможливості такого перепуску.

Митне оформлення товарів та інших предметів починається з надання митному органу вантажної митної декларації (ВМД), а також усіх необхідних для здійснення митного контролю документів і свідоцтв про товари:

- документів, які підтверджують повноваження декларанта на декларування товарів;
- товаросупровідних документів;
- дозволу та сертифікатів уповноважених державних органів у встановлених законодавством випадках;
- декларації митної вартості;
- документів, які підтверджують заявлені декларантом відомості про митну вартість товарів;
- облікової картки суб'єкта ЗЕД.

Якщо митний огляд здійснюється без складання Акта про проведення митного огляду, то посадова особа робить у розділі IV Інформаційного аркуша запис про відповідність товарів відомостям, заявленим у ВМД, з урахуванням мети проведення митного огляду, вказує час його початку та закінчення, а також відбиток штампа "Під митним контролем", свій підпис і прізвище. Це свідчить про завершення цієї форми митного контролю.

Митне оформлення товарів у повному обсязі й їх перепуск через митницю України можуть здійснюватися тільки після нарахування та сплати відповідних митних платежів. На завершення митного оформлення проставляються прізвище, підпис та відбиток особистої номерної печатки у графі Д на всіх аркушах ВМД, а також відбиток особистої номерної печатки на товаросупровідних документах.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Види цін у зовнішньоекономічній діяльності.
2. Які бувають знижки у зовнішньоекономічній діяльності?
3. Що таке єдиний митний тариф?
4. Контрактна вартість товарів у зовнішньоекономічній діяльності.
5. Які існують митні платежі ?
6. Що таке мито?
7. Що таке митна територія?
8. Як нараховується єдиний митний збір?
9. Як здійснюється нарахування акцизного збору?
10. Що є базою оподаткування ПДВ?
11. Яка первинна документація застосовується у зовнішньоекономічній діяльності під час бухгалтерського обліку?
12. Які комерційні документи необхідні для оформлення вантажної митної декларації?
13. Які додаткові документи необхідно прикладати до транспортної документації?
14. Охарактеризувати принцип оформлення вантажної митної декларації.
15. Які існують умови зберігання товарів на митному складі?

ТЕМА 6 ОБЛІК ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

- 6.1. Загальні поняття імпорتنих операцій
- 6.2. Терміни проведення розрахунків за імпортними операціями
- 6.3. Синтетичний та аналітичний облік імпорتنих операцій
- 6.4. Облік імпорту робіт, послуг

Основні поняття: імпортні операції, імпортер, податковий вексель, контракт, поставка товару, імпортер-резидент

6.1. Загальні поняття імпорتنих операцій

Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" (ст. 1) визначає:

Імпорт (імпорт товарів) - це купівля (в тому числі з оплатою в негрошовій формі) товарів вітчизняними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у суб'єктів господарської діяльності з інших країн з увезенням або без увезення цих товарів на територію України, включаючи купівлю товарів для власного споживання установами й організаціями, розташованими за межами України

Імпортна операція - комерційна діяльність, пов'язана із закупівлею та ввезенням в Україну іноземних товарно-матеріальних цінностей для їх подальшої реалізації на внутрішньому ринку або для використання у виробничо-господарській діяльності

До імпорتنих операцій належать:

- придбання товарно-матеріальних цінностей і послуг з оплатою готівкою або за безготівковою формою розрахунків;
- придбання товарно-матеріальних цінностей на умовах комерційного кредиту;
- ввезення товарно-матеріальних цінностей або отриманих послуг у порядку бартерних угод;
- ввезення товарів у рахунок централізованих імпорتنих закупок;
- одержання безоплатної допомоги товарно-матеріальними цінностями або послугами.

Залежно від виду імпорتنих операцій в Україні застосовуються різні способи обмеження імпорту: короткострокове обмеження імпорту; митний бар'єр; демпінг; антидемпінгове мито.

Короткострокове обмеження імпорту - обмеження імпорту на термін не більше 180 днів

Митний бар'єр - обмеження імпорту, метою якого є перешкоджання ввезенню імпортованих товарів завищенням ввізного мита

Демпінг - увезення на митну територію України товарів за ціною, нижчою від ціни на подібний товар у експортера, що спричиняє негативний вплив на вітчизняних виробників

З метою запобігання торгівлі товарами та послугами за демпінговими цінами країна проводить антидемпінгову політику шляхом встановлення антидемпінгового мита.

Антидемпінгове мито - додаткове мито на імпортовані товари, які ввозяться в країну за цінами, нижчими від цін світового ринку або внутрішніх цін

Крім того, Кабінет Міністрів України щорічно встановлює перелік товарів, імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню. Регулюванням імпорту займається Міжвідомча комісія з питань регулювання імпорту.

Підприємство-імпортер може придбати товар у вітчизняних оптових продавців. Цей спосіб є найшвидшим і найпростішим, оскільки товар розмитнений і перебуває на території України. Недоліком роботи оптових продавців є відносно висока вартість товарів у порівнянні з їх вартістю при самостійному ввезенні, а також обмеженість і непостійність асортименту продукції на оптових українських складах.

Підприємство може самостійно імпортувати товар. Щоб самостійно ввезти товари на територію України, підприємство має попередньо зареєструватися в митних органах і відкрити в банку валютний рахунок. Для декларування товарів, які ввозяться, підприємство може прийняти до штату кваліфікованого декларанта або звернутися до послуг митного брокера. Працівники, які займаються закупівлею таких товарів, повинні мати досвід роботи з іноземними партнерами.

Товари, які переміщуються через митний кордон України, поряд з митним контролем можуть підлягати санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю.

Датою фактичного надходження товару, продукції і т. ін. до України є дата, поставлена митницею, розташованою у перепускному пункті на кордоні, штампа "Під митним контролем".

Митна вартість товарів, увезених на територію України, визначається згідно з Митним кодексом України. Митною вартістю товарів, переміщуваних через митний кордон України, є їх ціна, яка була обчислена відповідно до положень цього кодексу, фактично сплачена або підлягає сплаті.

Переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України здійснюється через пункти перепуску на митному кордоні, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Порядок митного оформлення товарів у режимі імпорту передбачає обов'язкову сплату податків і зборів, якими обкладаються товари при ввезенні на митну територію України: це ввізне мито, податок на додану вартість, акцизний збір (на підакцизні товари), митний збір. Згідно із законодавством України можуть бути застосовані звільнення від сплати зазначених платежів і пільги.

Мито та митний збір нараховуються за встановленими ставками, виходячи з митної вартості матеріальних цінностей, яка визначається згідно з вимогами Постанови Кабінету Міністрів України №1375 від 28.08.2003 р. "Про затвердження Порядку декларування митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України", Митного кодексу України.

Акцизний збір на імпортні товари нараховується у відповідності зі ст. 3 Декрету Кабінету Міністрів України №18-92 від 26.12.1992 р. "Про акцизний збір", виходячи з їх митної вартості та суми нарахованого мита. Акцизний збір включається до ціни підакцизних товарів.

Закон України "Про податок на додану вартість" (із змінами і доповненнями) визначає, що об'єктом оподаткування є операції ввезення (пересилання) товарів на митну територію України та одержання робіт (послуг), які надаються нерезидентами для використання або споживання на митній території України, в тому числі операції із увезення (пересилання) майна за договорами оренди (лізингу), застави й іпотеки.

Базою для нарахування ПДВ є митна вартість товару, сума сплаченого акцизного збору та ввізного мита.

При пересиланні товарів на митну територію України у суб'єктів підприємницької діяльності виникає податкове зобов'язання з ПДВ. Датою його виникнення є дата оформлення вантажної митної

декларації.

За операціями із увезення (пересилання) товарів (робіт, послуг) згідно з п. 1.7 Закону України "Про ПДВ" визначається і податковий кредит, тобто сума, на яку платник має право зменшити податкове зобов'язання. Датою виникнення податкового кредиту згідно з п.п. 7.5.2 є дата сплати податкового зобов'язання з ПДВ.

Сплату ПДВ при імпорті товарів можна відстрочити простим податковим векселем, який видається органам митного контролю терміном на 30 днів. Податковий вексель має бути обов'язково підтверджений авалем (поручительством) комерційного банку.

6.2. Терміни проведення розрахунків за імпортними операціями

Порядок здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності регулюється Законом України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті". Згідно з Законом, термін проведення розрахунків за імпортними операціями не може перевищувати 180 днів з моменту здійснення авансованого платежу або виставлення векселя на користь постачальника імпортованої продукції.

Законодавчо встановленим терміном здійснення розрахунків в іноземній валюті при проведенні резидентами України імпортних операцій вважається:

- при імпорті товарів (робіт, послуг) наступний календарний день після дати здійснення авансованого платежу або виставлення векселя на користь постачальника продукції (робіт, послуг);
- при розрахунку у формі документарного акредитива наступний день після моменту здійснення банком платежу на користь нерезидента.

Імпорттери-резиденти протягом 180 днів повинні не тільки встигнути одержати товар, а й здійснити його митне оформлення.

Згідно з чинним законодавством України перевищення зазначених термінів здійснення розрахунків при імпортних операціях допускається в разі віднесення здійснюваних операцій до операцій кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного та фінансового лізингу, постачання складних технічних виробів і товарів спеціального призначення при наявності індивідуальної ліцензії НБУ.

Для одержання індивідуальної ліцензії (дозволу) на відстрочення поставки товарів суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності надають у комісію обслуговування НБУ такі документи:

- заяву за довільною формою з обґрунтуванням необхідності продовження законодавчо встановлених термінів відстрочення поставки товарів в Україну за умови здійснення авансованого платежу, відкриття акредитива, виставлення векселя на користь імпортера;
- згоду управління зовнішньоекономічних зв'язків обласної державної адміністрації на продовження законодавчо визначеного терміну відстрочення поставок товарів в Україну за умови здійснення авансованого платежу, відкриття акредитива, виставлення векселя на користь імпортера;
- нотаріально завірени копії установчих документів;
- копії контрактів з нерезидентами з обов'язковим зазначенням поштових і банківських реквізитів іноземних контрагентів. Якщо контракти були укладені іноземною мовою, необхідно надати нотаріально засвідчений письмовий переклад документа з мови оригіналу на українську мову, виконаний особою, яка володіє відповідною кваліфікацією, зареєстрована в Україні та має дозвіл на здійснення перекладів;
- висновки відповідних міністерств і відомств, які підтверджують належність контрактів резидентів з іноземною фірмою до порядку, встановленого Постановою Кабінету Міністрів України.

При порушенні терміну поставки товару та при відсутності індивідуальної ліцензії стягується пеня за кожний день прострочення у розмірі 0,3% від митної вартості недопоставленого товару в іноземній валюті, перераховані за курсом НБУ на день нарахування пені. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати розмір заборгованості. Пеня стягується з резидентів податковими органами за результатами документальних перевірок.

6.3. Синтетичний та аналітичний облік імпорتنних операцій

Імпортні товари, матеріали, сировина, продукція, необоротні засоби й інші товарно-матеріальні цінності відображаються в обліку з моменту їх одержання за обліковими цінами.

Облікова вартість одного і того ж товару може бути різною залежно від умов поставок і місцезнаходження товару. На умовах поставки EX\U франко-завод початковою обліковою ціною буде контрактна ціна постачальника за акцептованими рахунками-фактурами. При перетинанні митного кордону України облікова ціна цього товару збільшується на суму накладних витрат, понесених за кордоном, і на суму сплачених зборів, мита, податків.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", запаси оцінюються та зараховуються на баланс за первісною вартістю, в яку включаються:

- вартість товару, яка зазначається у документах на відвантаження у постачальника;
- витрати на заготівлю, вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування до місця використання;
- суми ввізного мита та митних зборів;
- суми непрямих податків, які не відшкодовуються підприємству;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях. Це прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати підприємства, витрати на доробку, на підвищення якісних і технічних характеристик запасів.

Отже, повна імпортна вартість запасів складається з його контрактної вартості, накладних витрат, сплачених в іноземній валюті, сплаченого мита, зборів, податків при розмитненні вантажу.

Синтетичний облік імпортних товарів ведеться на рахунку 28 "Товари", запасів - на рахунку 20 "Виробничі запаси", продукції сільськогосподарського призначення, готової продукції - на рахунках 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва"; необоротних активів — на рахунку 15 "Капітальні інвестиції".

Для розрахунків з іноземними постачальниками за придбані товари, продукцію, сировину, необоротні активи використовується рахунок 632 "Розрахунки з іноземними постачальниками". Облік на цьому рахунку здійснюється в національній та іноземній валютах.

Синтетичний облік розрахунків з вітчизняними контрагентами за всіма послугами, пов'язаними з доставкою товарно-матеріальних цінностей до місця призначення, за їх декларування ведеться на субрахунках 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками", 685 "Розрахунки з іншими кредиторами".

Аналітичний облік розрахунків за імпортними операціями здійснюється в розрізі країн, а всередині їх - в розрізі постачальників, номерів контрактів і документів до сплати.

Аналітичний облік імпортних поставок ведеться за місцями зберігання й обліковими (товарними) партіями.

При перетинанні імпортних поставок кордону України сплачуються ПДВ, акцизний збір, мито, митні збори. Сплата цих сум

відображається в бухгалтерському обліку проводкою:

дебет рахунка 642 "Розрахунки за обов'язковими платежами";
кредит рахунка 311 "Поточні рахунки в національній валюті".

Сплатена сума мита, митних зборів, акцизного збору включається у вартість імпортованих товарно-матеріальних цінностей проводкою: дебет рахунків 15, 20, 22, 28 і кредит рахунка 642.

Якщо за поставку імпортованих товарів оплата здійснюється після їх оприбуткування, то рахунок є монетарною статтею. У зв'язку з цим в бухгалтерському обліку визначається курсова різниця на дату складання балансу та на дату здійснення операції. За умови зростання курсу іноземної валюти курсова різниця відображається на рахунку 945 "Витрати від операційної курсової різниці", а при зменшенні курсу іноземної валюти, в якій обліковується заборгованість - на субрахунку 714 "Дохід від операційної курсової різниці".

Курсова різниця по заборгованості за придбані необоротні активи, яка буде погашатися іноземною валютою, погашення кредитів банку відображається на субрахунках 974 "Витрати від неопераційних курсових різниць", 744 "Дохід від неопераційної курсової різниці".

При формуванні первісної вартості імпортованих товарів, придбаних на умовах їх попередньої оплати, виявляють певні особливості, визначені П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів". Вартість таких товарів установлюється не за курсом, зазначеним у вантажно-митній декларації, а за курсом НБУ на дату здійснення попередньої оплати. У разі здійснення авансових платежів в іноземній валюті нерезиденту частинами та одержання частинами товарів (робіт, послуг) їх вартість визначається за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, з урахуванням послідовності здійснення платежів.

6.4. Облік імпорту робіт, послуг

Облік імпорту робіт, послуг аналогічний обліку імпорту товарів, запасів, сировини, необоротних активів. Але існують деякі особливості:

1. Документом, який підтверджує факт виконання робіт, послуг, є Акт виконання робіт, послуг;
2. При імпорті робіт, послуг датою виникнення податкових зобов'язань є дата події, яка відбулася першою:

- або дата списання коштів з поточного рахунка платника податків в оплату собівартості робіт;
- або дата оформлення документа, який підтверджує факт виконання робіт, послуг нерезидентом;
- не дозволяється відносити до податкового кредиту сплату податку суми, які не підтверджені актом приймання робіт (послуг).

Має особливості оподаткування податком на додану вартість імпорту робіт і послуг. Згідно з п. 6.5. ст. 6 Закону України "Про ПДВ", порядок нарахування податкових зобов'язань з ПДВ при виконанні робіт, послуг нерезидентом залежить від місця їх надання. Якщо місцем надання робіт, послуг нерезидентом є митна територія України, то податок на додану вартість нараховується за ставкою 20%. Якщо місце надання робіт, послуг розташоване за межами митної території України, податок на додану вартість не нараховується.

Базою оподаткування імпортих робіт, послуг є договір (контракт) їх вартість.

Залежно від цільового призначення одержаних від іноземного контрагента робіт і послуг їх собівартість відображається на бухгалтерських рахунках:

- на вартість робіт та послуг, пов'язаних з монтажем машин і обладнання,

дебет субрахунку 152 "Капітальні інвестиції",

кредит субрахунку 632 "Розрахунки з іноземними постачальниками";

- на вартість робіт та послуг, пов'язаних з виробництвом продукції,

дебет рахунку 23 "Виробництво",

кредит субрахунку 632 "Розрахунки з іноземними постачальниками";

- на вартість робіт та послуг, пов'язаних з управлінням підприємством,

дебет рахунку 92 "Адміністративні витрати",

кредит субрахунку 632 "Розрахунки з іноземними постачальниками";

- на вартість робіт і послуг, пов'язаних зі збутом,

дебет рахунку 93 "Витрати на збут",

кредит субрахунку 632 "Розрахунки з іноземними постачальниками".

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Імпортна операція.
2. Митний бар'єр.
3. Що розуміється під демпінгом товарів?
4. Як складається облікова ціна імпортованих товарів?
5. Що включає первісна вартість імпортованих товарів?
6. Аналітичний облік імпортованих операцій.
7. Оподаткування імпортованих операцій.
9. Принцип нарахування акцизного збору на імпортовані товари.
10. Що є базою оподаткування імпортованих операцій?
11. Яка роль векселя при сплаті ПДВ з імпортованих товарів?
12. Які особливості обліку імпорту робіт та послуг?
13. Які особливості обліку авансів з імпорту товарів?
14. Документальне забезпечення імпорту товарів.

Література: 1, 2, 5, 6, 8, 11, 17, 18, 21, 26, 28, 29

ТЕМА 7 ОБЛІК ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

- 7.1. Загальні поняття обліку експортних операцій
- 7.2. Бухгалтерський облік експортних операцій
- 7.3. Облік авансів, одержаних від іноземних покупців

Основні поняття: експортні операції, ліцензія, експортер, курсові різниці, реалізація, експортна діяльність

7.1. Загальні поняття обліку експортних операцій

Експорт - це продаж продукції (робіт, послуг) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності з вивезенням або без вивезення через митний кордон України

Експортні операції проводяться при здійсненні експорту товарів за наявні грошові кошти; в межах державного або комерційного кредиту, або за рахунок відстрочки платежу; на умовах бартерної угоди; в рахунок надання допомоги, запасів, сировини, необоротних активів, робіт (будівництво об'єктів за кордоном), послуг (технічні послуги, навчання фахівців) тощо.

Підприємства можуть здійснювати експортні операції у разі дотримання таких вимог: експортні операції мають бути передбачені статутними документами; контракт на експорт має бути складений відповідно до Положення про форму зовнішньоекономічних договорів; при визначенні предмета експорту мають бути враховані такі обмеження, як квотування та ліцензування експорту, згідно із чинним законодавством України.

Експортна діяльність в Україні можлива за наявності ліцензії.

Генеральна ліцензія - це відкритий дозвіл на експортні операції по певному товару та/або з певною країною протягом періоду дії режиму ліцензування щодо цього товару

Разова (індивідуальна) ліцензія - це разовий дозвіл іменного характеру на проведення кожної окремої операції на період не менший за необхідний

Відкрита (індивідуальна) ліцензія - це дозвіл на експорт товару протягом певного періоду з визначенням загального обсягу товару

Індивідуальні ліцензії на експорт товарів надає центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики на підставі

заявки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Ліцензія повинна мати стандартний серійний номер, за допомогою якого він може бути ідентифікований.

Відповідно до митного режиму "Експорт" суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності подає у митні органи такі документи, залежно від предмета експорту:

- зовнішньоекономічний договір (контракт);
- вантажну митну декларацію, яка підтверджує факт перетинання митної території та надалі підтверджує право на застосування нульової ставки за податком на додану вартість;
- провізну відомість або САЮАЕТ ТІК для майна, для товарів вартістю до 100 дол. США, на які не складається вантажна митна декларація;
- товарно-супровідні документи - транспортні накладні (СМК, залізнична накладна, авіанакладна, коносамент, товарно-транспортна накладна, пакувальні листи);
- комерційні документи (рахунок-фактура, інвойси);
- довідку про декларування валютних цінностей доходів і майна, які належать резиденту України і перебувають за її межами, або довідку про відсутність за межами України валютних цінностей;
- ліцензію Міністерства економіки України на товари, які підлягають ліцензуванню;
- дозвіл урядової комісії з експортного контролю;
- фітосанітарний сертифікат;
- ветеринарний сертифікат;
- дозвіл служби екологічного контролю на вивезення товарів;
- свідоцтво, за яким транспортний засіб або контейнер для перевезення вантажів допускається до перевезення з митними печатками та пломбами (для українських перевізників);
- інформаційний лист Держмитслужби з переліком висновків;
- експертний висновок територіального органу Держстандарту України;
- облікову картку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності;
- разову (індивідуальну) ліцензію на право здійснення певних видів зовнішньоекономічної діяльності;
- платіжні документи на переказування сум митних та інших платежів;
- інші документи.

При здійсненні розрахунків за зовнішньоекономічними операціями необхідно керуватися Законом України "Про порядок

здійснення розрахунків в іноземній валюті".

При здійсненні експортних операцій виручка резидента підлягає зарахуванню на їх валютні рахунки в уповноважених банках у терміни, зазначені в контракті, але не пізніше 180 календарних днів з дати митного оформлення - виписки ВМД або з моменту підписання Акта чи будь-якого іншого документа, який засвідчує виконання робіт, надання послуг, експорт прав інтелектуальної власності.

Початком відліку законодавчо встановленого терміну розрахунків в іноземній валюті при здійсненні резидентами України експортних операцій вважається: у разі експорту товарів - наступний календарний день після дати митного оформлення - виписки вивізної вантажної митної декларації; у разі виконання робіт (надання послуг) - наступний календарний день після дати підписання Акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт (надання послуг), експорт прав інтелектуальної власності. Порухення цих термінів спричиняє стягнення пені за кожний день прострочення у розмірі 0,3% від суми неoderжаної виручки.

Перевищення зазначених термінів здійснення розрахунків при експортних операціях допускається у разі віднесення здійснюваних операцій до операцій комплексного будівництва, консигнації, оперативного та фінансового лізингу, постачання складних технічних виробів і товарів спеціального призначення - при одержанні індивідуальної ліцензії НБУ.

Для одержання ліцензії за такими операціями необхідно подати такі документи:

- заяву в довільній формі з обґрунтуванням потреби в продовженні законодавчо встановлених термінів розрахунків, із зазначенням для резидента повної назви, місцезнаходження, коду за ЄДРПОУ, реквізитів уповноваженого банку, назви, місцезнаходження (повної адреси), номеру та дати договору, номеру та дати ВМД, платіжних документів, суми заборгованості та терміну продовження законодавчо встановленого терміну розрахунків;
- копію зовнішньоекономічного договору, якщо експортується продукція;
- копію підписаного Акта або іншого документа, який засвідчує виконання робіт, надання послуг, експорт прав інтелектуальної власності;
- копію довідки Мінекономіки України про відсутність у резидента та нерезидента обмежень на здійснення зовнішньоекономічної діяльності

і про відповідність договору вимогам чинного законодавства України.

7.2. Бухгалтерський облік експортних операцій

У бухгалтерському обліку при реалізації продукції, товарів (робіт, послуг) на експорт підприємство одержує дохід у момент відвантаження продукції, товарів або підписання акта про виконані роботи, надані послуги незалежно від часу надходження грошей.

При визнанні доходів слід керуватися П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», згідно з яким операції в іноземній валюті при первинному визнанні відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції - дату визнання доходів.

У бухгалтерському обліку дохід від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг відображається за дебетом рахунка 362 "Розрахунки з іноземними покупцями" та кредитом рахунка 70 "Доходи від реалізації".

Списану собівартість товарів, продукції, реалізованих на експорт, відображають за дебетом рахунка 90 "Собівартість реалізації" та кредитом рахунків 28 "Товари", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського призначення".

У процесі реалізації експортної продукції у підприємства виникають комерційні витрати: на вантажно-розвантажувальні роботи, транспортні витрати, на оплату зборів за митне оформлення вантажів тощо. Такі витрати накопичуються на рахунку 93 "Витрати на збут" з подальшим їх списанням на фінансові результати.

Реалізація експортної продукції, товарів, сировини відображається за контрактною вартістю відповідно до базисних умов поставки. Додатковими елементами контрактної вартості експортної продукції, товарів, необоротних активів є мито, митні збори, транспортні витрати залежно від базисних умов поставки "Інкотермс-2000".

У бухгалтерському обліку відображається одночасно з реалізацією списання первісної вартості реалізованих експортних товарів і накладних витрат, пов'язаних з цією операцією (мито, митні збори, транспортні витрати тощо).

Експортуючи товар, продукцію й т.ін., продавець виступає як платник податку. Об'єктом оподаткування при цьому є вивезення товару за межі митної території України, надання послуг за її межами.

Базою оподаткування ПДВ при експорті товарів (робіт, послуг) є договірна (контрактна) вартість. ПДВ по експортних операціях нараховується за нульовою ставкою, тобто у підприємства виникає податкове зобов'язання в сумі, яка дорівнює нулю, а це означає виникнення податкового кредиту.

Платник податку має право на відшкодування суми ПДВ, сплаченого грошовими коштами постачальнику у складі ціни товарно-матеріальних цінностей, які підприємство використало при виготовленні експортної продукції. При цьому платник податку, який здійснює експортну операцію за межі митної території України, подає розрахунок експортного відшкодування за результатами податкового місяця і має право на одержання такого відшкодування протягом 30 календарних днів із дня подання такого розрахунку. До розрахунку додають такі документи:

- вантажна митна декларація, яка підтверджує факт вивезення товарів за межі митної території України;
- копії платіжних документів, засвідчених банком, про перерахування платником коштів на користь іншого платника податку (постачальнику) в оплату придбаних товарів з урахуванням податків, включених у ціну такого придбання;
- ввізна митна декларація, яка підтверджує факт митного оформлення товарів при вивезенні товарів, попередньо імпортованих таким платником податку.

Моментом виникнення права на податковий кредит є дата списання коштів з банківського рахунка на користь постачальника в оплату товарів.

Якщо експортуються товари, звільнені від сплати ПДВ, то не застосовується нульова ставка і податковий кредит не виникає.

Під час експорту продукції, товарів, сировини й т. ін. із підприємств стягуються мито та митні збори. Слід мати на увазі, що відповідно до чинного законодавства митне оформлення експорту деяких товарів здійснюється із застосуванням пільг. Перелік товарів та інших предметів, митне оформлення яких у разі вивезення за межі митної території України проводиться із застосуванням податкових пільг відповідно до актів законодавства та документів, необхідних при використанні пільгового режиму, затверджено наказом Державної митної служби України №285 від 17.05.2000 р.

Певні особливості оподаткування існують щодо акцизного збору. При експорті підприємствами-виробниками підакцизних

товарів за іноземну валюту акцизний збір не сплачується за наявності підтвердженої митними органами вантажної митної декларації. У разі реалізації підакцизних товарів на експорт за іноземну валюту підприємствами, які придбали товар за цінами з акцизним збором, його суми повертаються, з урахуванням митної вартості пропорційно до суми іноземної валюти, яка фактично надійшла на рахунок підприємства, але не більше суми акцизного збору, сплаченого до бюджету виробником або постачальником підакцизного товару. Розглянемо бухгалтерський облік експорту продукції (табл. 7.1).

7.3. Облік авансів, одержаних від іноземних покупців

Аванс є гарантом своєчасного одержання грошових коштів за експортні операції. Аванс може надаватися у розмірі повної контрактної вартості або у вигляді частки, певного відсотка від неї.

Суми авансів у рахунок майбутнього відвантаження експортних товарів, виконання робіт, послуг включаються в доходи звітного періоду, коли буде здійснене таке відвантаження не за курсом на момент відвантаження, а за курсом на момент одержання авансу.

Отже, дохід за виконані роботи, послуги визначається на дату їх надання, дохід за готову продукцію - на дату відвантаження і визначається за курсом на дату попередньої оплати (одержаного авансу). Перерахунок заборгованості в іноземній валюті на дату визначення доходу не здійснюється.

Розглянемо приклад відображення в бухгалтерському обліку операцій з експорту продукції на умовах передоплати.

Приклад. ВАТ "Флора" одержало від іноземного покупця аванс

У практичній діяльності підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічні операції, може виникнути така ситуація, коли покупці перераховують грошові кошти частинами та частинами відвантажуються активи покупцям.

Наприклад, експортер одержує дві попередні оплати в рахунок майбутнього відвантаження. Товар відвантажує декількома партіями. Відповідно до п.6 П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів" у разі одержання від покупця авансових платежів в іноземній валюті частинами та відвантаження частинами покупцеві немонетарних активів (робіт, послуг) дохід від реалізації активів (робіт, послуг) визначається за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, з урахуванням послідовності одержаних авансових платежів.

Іншими словами, для визначення суми доходу при частковій оплаті та частковому відвантаженні товару необхідно використовувати метод ФІФО.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Яких вимог необхідно дотримуватися відносно експорту товарів (робіт, послуг)?
2. Які операції з експорту заборонені в Україні?
3. З чого складається експортна ціна?
4. З чого складаються витрати виробника товарів на експорт?
5. З чого складаються витрати в країні експортера?
6. Які документи подаються до митниці експортером?
7. Що є основним завданням обліку експортних операцій?
8. Що є базою оподаткування експортних операцій?
9. Оподаткування експортних операцій.
10. Аналітичний облік експортних операцій.

Література: 4, 7, 8, 10, 13, 15, 16, 17, 30, 31, 37

ТЕМА 8 ОБЛІК КОНСИГНАЦІЙНИХ ТА КОМІСІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ

- 8.1. Поняття консигнаційних та комісійних операцій
- 8.2. Облік консигнаційних операцій у зовнішньоекономічній діяльності
- 8.3. Облік комісійних операцій у ЗЕД
- 8.4 Облік операцій з експорту робіт (послуг)

8.1. Поняття консигнаційних та комісійних операцій

Законом України "Про зовнішньоекономічну діяльність" передбачається використання посередницьких договорів. Адже через посередників працювати вигідніше, оскільки це заощаджує і час, і грошові кошти. Використання консигнаційних і комісійних договорів на продаж сприяють збільшенню каналів збуту на невідомому закордонному ринку. Контракти на придбання товарів допомагають у стислі терміни знайти потрібний товар за прийнятною ціною, не від'їжджаючи за кордон.

У зовнішньоекономічній діяльності як посередницькі розглядаються договори консигнації і комісії.

Консигнація - різновид агентської комісійної угоди, відповідно до якої товари, призначені на експорт, після перетинання кордону країни-експортера розміщуються на складі тимчасового зберігання (консигнаційному складі) та поступово, в міру реалізації чергової партії, розтамовжуються агентом-комісіонером і реалізуються на внутрішньому ринку країни-імпортера

Учасниками консигнаційних операцій є консигнант і консигнатор.

Консигнант - власник експортного товару, призначеного для І реалізації через посередника (консигнатора)

Консигнатор - особа, яка одержує від консигнанта товари та продає їх зі свого складу від свого імені за винагороду, виплачувану за договором консигнації

Консигнаційний склад - склад, на якому консигнатор розміщує товари, одержані ним на консигнацію

На території України немає консигнаційних складів, а ввезенні на її територію консигнаційні товари розміщуються на спеціальних митних ліцензійних складах.. Власником митного ліцензійного складу може бути будь-яка юридична особа (фізична особа), яка є учасником

зовнішньоекономічної діяльності, а також будь-який іноземний суб'єкт господарської діяльності за умови дотримання ним вимог законодавства України.

Митний ліцензійний склад - це митний режим зберігання під митним контролем увезених не з митної території України товарів без оплати мита й інших податків і без застосування заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання, а також товарів, які вивозяться за межі митної території України та зберігаються під митним контролем з моменту їх митного оформлення митними органами України до фактичного вивезення за межі митної території України

Власниками митних ліцензійних складів є суб'єкти підприємницької діяльності, які мають ліцензію на відкриття й експлуатацію митного ліцензійного складу.

Розрізняють два типи митних ліцензійних складів: відкритого типу - це склад, який може використовуватися для зберігання товарів будь-якою особою; закритого типу - це склад, використовуваний для зберігання товарів, які належать власникові складу.

Декларування товарів на митних ліцензійних складах закритого типу здійснює власник складу, який і несе відповідальність за сплату всіх митних платежів, на митних ліцензійних складах відкритого типу - як власник складу, так і власник товару. Відповідальність за сплату всіх належних митних платежів несе особа, яка здійснює декларування товарів.

Консигнаційні операції проводяться за договором консигнації.

Договір консигнації - це договір, за яким одна сторона (консигнатор) зобов'язується протягом певного часу (терміну договору консигнації) за обумовлену винагороду продати від свого імені та за рахунок консигнанта доставлені на склад в країні консигнатора товари

У договорі консигнації зазначаються номенклатура та кількість товару, який надходитиме, термін його продажу, термін виконання договору, умови повернення консигнанту нереалізованого товару, порядок погашення збитків, пов'язаних з поверненням. У договорі консигнації можуть обумовлюватися також обов'язки консигнатора: здійснювати рекламу товару, проводити маркетингові дослідження ринку збуту; консигнант зобов'язаний відшкодувати консигнатору пов'язані з цим витрати.

Згідно із Законом України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті", виручка резидентів в іноземній

валюті підлягає зарахуванню на їх власні рахунки в уповноважених банках у терміни виплати заборгованості, вказані у контрактах, але не пізніше як за 180 календарних днів з дати митного оформлення продукції, експортного товару.

Цивільне законодавство України передбачає можливість реалізації зовнішньоекономічних угод з використанням посередницьких послуг за договорами комісії.

Договір комісії - це договір, за яким одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням іншої сторони (комітента) за винагороду здійснити одну або декілька угод від свого імені та за рахунок комітента

Комісіонер - особа, яка виконує угоду для комітента

Комітент - суб'єкт підприємницької діяльності, в інтересах якого здійснюється угода

Предметом договору комісії можуть бути такі дії комісіонера, здійснювані за дорученням комітента:

- продаж товару, переданого комітентом від свого імені третій особі;
- придбання комісіонером товару для комітента.

Комісіонер укладає договір купівлі-продажу з покупцем від свого імені та сам одержує від нього платіж за поставлені товари. Таким чином, комісіонер є посередником тільки з погляду комітента. Комісіонер за своє посередництво одержує від комітента комісійну винагороду, яка зазначається в договорі. Це може бути відсоток від суми угоди або різниця між ціною комітента та реалізаційною ціною комісіонера.

8.2. Облік консигнаційних операцій у зовнішньоекономічній діяльності

Відвантажувані за договором консигнації товари обліковуються у консигнанта на балансі до моменту їх реалізації та відображаються на субрахунку 283 "Товари на комісії".

При одержанні повідомлення від консигнатора про продаж товарів (про перехід права власності на товар) у консигнанта виникає момент реалізації, який відображається в бухгалтерському обліку за дебетом субрахунка 902 "Собівартість реалізованих товарів" з кредиту субрахунка 283 "Товари на комісії" з одночасним відображенням вартості товарів за цінами продажу за дебетом субрахунка 362 "Розрахунки з іноземними покупцями та замовниками" з кредиту

субрахунка 702 "Дохід від реалізації товарів".

Відображення операцій в обліку у консигнанта-експортера наведено в таблиці 8.1.

Таблиця 8.2. Відображення господарських операцій у консигнанта-експортера

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі	
		Дт	Кт
1	2	3	4
1	Передано товари на консигнацію за	283	281
2	Відображено реалізацію товарів	362	702
3	Списано вартість реалізованих товарів	902	283
4	Нараховано мито та митні збори	93	642
5	Сплачено мито та митні збори	642	311
6	Отримано виручку від консигнатора за	312	362
7	Відображено курсову різницю: при збільшенні курсу валют при зменшенні	362 945	714 362
8	Списано на фінансовий результат: дохід від реалізації товару собівартість	702 791	791 902 93
9	Відображено чистий фінансовий	791	441

8.3 Відображення господарських операцій в обліку у консигнатора-резидента

Резидент України може бути консигнатором (посередником) при реалізації імпорتنих товарів.

У консигнатора товари, які надійшли від консигнанта-нерезидента, обліковуються на позабалансовому рахунку 023 "Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні". За дебетом цього рахунка відображається вартість товарів, прийнятих у межах консигнації, за кредитом - вартість проданих і повернутих товарів.

Консигнатор одержує від консигнанта за своє посередництво комісійну винагороду, зазначену в договорі. Як правило, винагорода консигнатора становить різницю між цінами реалізації та цінами,

зазначеними консигнантом. В інших випадках це відсоток від суми угоди.

Увезені на територію України імпорتنі товари оподатковуються митом, митним та акцизним зборами, податком на додану вартість. Нараховані митні платежі обліковують на рахунку 39 "Витрати майбутніх періодів".

Датою виникнення податкових зобов'язань щодо ПДВ при ввезенні (імпорті) товарів є дата оформлення ввізної вантажної митної декларації із зазначенням у ній суми податку, яка підлягає сплаті.

В обліку у консигнатора-резидента вартість реалізованих товарів списується за цінами продажу з кредиту рахунка 703 "Дохід від реалізації робіт, послуг" у дебет рахунка 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями" з одночасним відображенням частки виручки, яка належить консигнанту-нерезиденту, за дебетом рахунка 703 "Дохід від реалізації робіт, послуг" і кредитом рахунка 632 "Розрахунки з іноземними постачальниками".

Одержаний дохід також зменшується на суму мита, митних зборів та інших митних платежів, оплачених при ввезенні таких товарів від нерезидента.

Витрати, пов'язані з наданням послуг з реалізації товарів за договором консигнації у консигнатора, відображаються на рахунку 903 "Собівартість виконаних робіт, послуг" з кредиту рахунка 23 "Виробництво".

8.3. Облік комісійних операцій у зовнішньоекономічній діяльності

Вивезення товарів за межі митної території України за договором комісії спочатку оформляється як ордерна поставка. Це означає, що право власності на товар не переходить до комісіонера, хоч товар вивезено з України.

Оскільки власником товару є комітент-резидент, застосовується особливий порядок складання вантажно-митної декларації. У третьому підрозділі графі 1 вказується "ОП" - ордерне постачання, у графі 8 "Одержувач" - дані про одержувача-нерезидента, якому комітент-резидент передає свої товари відповідно до умов зовнішньоекономічного договору, без переходу права власності на них.

При одержанні від комісіонера-нерезидента договору про

продаж товару складається друга вантажно-митна декларація, яка оформляється в митному режимі експорту.

Податкові зобов'язання з ПДВ будуть виникати за нульовою ставкою за датою оформлення ВМД. Об'єктом оподаткування ПДВ є також фактично отримана від нерезидента комісійна послуга.

Дата виникнення податкових зобов'язань визначається за правилом першої події. Це або дата оформлення документа, який засвідчує факт виконання комісійних послуг нерезидентом, або дата перерахування грошових коштів в оплату комісійних послуг. Сплативши податкові зобов'язання з послуг, які імпортуються, комітент одержує право на податковий кредит.

Комітент-резидент України може доручити комісіонеру-нерезиденту придбати товари. За договором комісії на покупку комітент-резидент перераховує іноземну валюту комісіонеру-нерезиденту на придбання товару.

Оскільки власником товару є комітент, то застосовується особливий порядок відображення таких товарів у ВМД. Згідно з наказом Державної митної служби України № 380 від 30.06.1998 р. "Порядок заповнення граф вантажної митної декларації відповідно до митних режимів експорту, імпорту, транзиту, тимчасового ввезення (вивозу), митного складу, магазину безмитної торгівлі" у графі 8 "Одержувач" зазначаються дані про комітента, а у графі 9 "Особа, відповідальна за фінансове врегулювання" - дані про особу, яка уклала зовнішньоекономічну угоду на платній основі, тобто комісіонера.

При ввезенні (імпортуванні) товарів, куплених комісіонером-нерезидентом, у комітента виникають податкові зобов'язання з ПДВ. При сплаті ПДВ він отримує право на податковий кредит імпортного ПДВ.

Об'єктом оподаткування є також фактично одержана від нерезидента комісійна послуга. Базою оподаткування послуг комісіонера-нерезидента є їх договірна (контрактна) вартість.

Після митного оформлення комісіонер-нерезидент зобов'язаний надати власникові товару (комітенту-резиденту) звіт і передати придбані за договором товари та супровідні документи (копію контракту на постачання товару, рахунок-фактуру (інвойс), транспортні документи (СМК.), четвертий примірник ВМД).

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Поняття консигнації
2. Що є предметом договору комісії
3. Сутність комісійних операцій
4. Як розраховується комісійна винагорода
5. На якому рахунку відображаються витрати, пов'язані з наданням послуг з реалізації товарів за договором консигнації у консигнатора
6. Назвіть типи митних ліцензійних складів

Література: 1, 2, 3, 7, 9, 12, 13, 19, 22, 25, 27, 30, 32

ТЕМА 9 ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ

9.1. Основні поняття операцій з давальницькою сировиною

9.2. Особливості укладання договорів на переробку давальницької сировини. Документальне забезпечення операцій з давальницькою сировиною

9.3. Бухгалтерський облік операцій з давальницькою сировиною.

Основні поняття: давальницька сировина, виконавець, замовник, готова продукція, виробництво

9.1. Основні поняття операцій з давальницькою сировиною

Відповідно до Закону України "Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах" (зі змінами та доповненнями), давальницька сировина - це сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, ввезені на митну територію України іноземним замовником (або закуплені іноземним замовником за іноземну валюту в Україні) або вивезені за її межі українським замовником для виробництва готової продукції. Давальницька сировина не може бути придбана іноземним замовником на митній території України за національну валюту України або одержана ним за іншими операціями, у тому числі товарообмінними. Право власності на давальницьку сировину на кожному етапі її переробки, а також на вироблену з неї готову продукцію належить замовникові.

Замовник - це суб'єкт господарської діяльності, який надає давальницьку сировину для виробництва готової продукції

Виконавець - це суб'єкт господарської діяльності, який здійснює переробку давальницької сировини

Операції з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах - це операції з попередньої поставки сировини для її наступної переробки (обробки, збагачення або використання) на готову продукцію за відповідну плату, незалежно від кількості виконавців та етапів переробки за умови, що вартість давальницької сировини на кожному етапі становить не менше 20 відсотків загальної вартості готової продукції

Операції, які не передбачають попередню поставку сировини для одержання готової продукції, а також операції, коли вартість сировини менша 20 відсотків загальної вартості готової продукції, не вважаються операціями з давальницькою сировиною.

Згідно з чинним законодавством України існують сім видів операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах:

1) давальницька сировина ввозиться на митну територію України іноземним замовником для переробки українським виконавцем, а готова продукція з такої сировини повністю вивозиться за межі України;

2) давальницька сировина ввозиться на митну територію України іноземним замовником для переробки її українським виконавцем, а готова продукція з такої сировини реалізується на території України;

3) давальницька сировина купується на території України іноземним замовником за іноземну валюту, передається українському виконавцеві для переробки, а готова продукція з такої сировини вивозиться за межі України;

4) давальницька сировина купується на території України іноземним замовником за іноземну валюту, передається українському виконавцеві для переробки, а готова продукція з такої сировини реалізується на території України;

5) давальницька сировина українського замовника вивозиться за межі митної території України і передається іноземному виконавцеві для переробки, а готова продукція з такої сировини ввозиться на митну територію України;

6) давальницька сировина українського замовника вивозиться за межі митної території України і передається іноземному виконавцеві для переробки, а готова продукція з такої сировини реалізується за межами України;

7) комбіновані операції.

Отже, операціями з давальницькою сировиною вважаються винятково ті операції, за яких після переробки давальницької сировини одержують готову продукцію зі зміненим кодом товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності.

Готова продукція - це продукція (товар), вироблена з використанням давальницької сировини (за винятком тієї частини, яка використовується для проведення розрахунків за переробку сировини)

і визначена як кінцева в контракті між замовником і виконавцем

Особливості укладання договорів на переробку давальницької сировини. Документальне забезпечення операцій з давальницькою сировиною

Основним документом, який визначає права й обов'язки замовників при переробці давальницької сировини на готову продукцію, є зовнішньоекономічний контракт. У цьому документі зазначається:

- конкретні обов'язки сторін;
 - взаємозв'язок між замовником і виконавцем, підприємство, яке відвантажуватиме готову продукцію;
 - порядок взаєморозрахунків за проведену операцію з переробки сировини та подальших дій виконавця з готовою продукцією;
 - застава вартість давальницької сировини;
 - контрактна вартість готової продукції, яка має бути не менше митної вартості давальницької сировини, вивезеної за межі митної території України;
 - розрахунок виходу готової продукції в результаті переробки давальницької сировини;
 - марка, сорт готової продукції, одержаної в результаті переробки давальницької сировини;
 - умови повернення готової продукції;
 - технологічна схема (етапи) переробки давальницької сировини.
- Переміщення давальницької сировини та готової продукції через митну

територію України підлягає обов'язковому декларуванню на митниці.

Оприбуткування, зберігання та витрачання давальницької сировини здійснюється на підставі супровідних документів, до яких належать: транспортні документи (коносамент, залізнична накладна, автомобільна накладна тощо); сертифікат якості; специфікація; страховий поліс (якщо вантаж страхує постачальник); технічна документація (технічний паспорт, креслення, інструкція зі збирання та монтажу, налагодження й експлуатації); сертифікат походження товару; пакувальні листи; картки складського обліку матеріалів; акт про витрачання давальницьких матеріалів.

Специфічним документом є технологічна схема переробки давальницької сировини, яка має відображати:

- всі основні етапи переробки сировини та процес переробки сировини

в готову продукцію;

- кількісні показники сировини на кожному етапі переробки з обґрунтуванням технологічних витрат сировини;
- витрати виконавця з переробки на кожному її етапі.

Операції з давальницькою сировиною в обов'язковому порядку необхідно ставити на контроль у митному органі.

За необхідності, на запит митних органів або податкових інспекцій визначення операцій як операцій із давальницькою сировиною здійснюють Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції або уповноважені ним органи України на підставі Акта експертизи, проведеної Торгово-промисловою палатою України або регіональними торгово-промисловими палатами, які мають право зробити зазначений висновок.

9.3. Бухгалтерський облік операцій з давальницькою сировиною

Відображення в бухгалтерському обліку операцій з давальницькою сировиною залежить від того, ким є підприємство - замовником чи виконавцем операцій з переробки давальницької сировини.

Давальницька сировина, яка ввозиться на митну територію України іноземним замовником, обкладається ввізним митом за ставками Єдиного митного тарифу України, податками та зборами, в тому числі ПДВ, який справляється у разі ввезення товарів.

Сплата ввізного мита, ПДВ, податків і зборів (за винятком митних) здійснюється українським виконавцем у такий спосіб: він видає державній податковій інспекції за своїм місцезнаходженням авальований простий вексель з таким же терміном платежу, як і термін здійснення операції з давальницькою сировиною, але не більше 180 календарних днів від моменту оформлення ввізної вантажної митної декларації. Сума, зазначена у простому авальованому векселі, визначається у валюті контракту на переробку давальницької сировини.

У разі вивезення готової продукції в повному обсязі, передбаченому в контракті, за межі митної території України у період, визначений чинним законодавством, вексель погашається і ввізне мито, податки та збори (за винятком митних) не справляються.

Вексель погашається також у разі часткового вивезення готової продукції за межі митної території України, згідно з умовами контракту, якщо український виконавець документально підтвердить

сплату ввізного мита, ПДВ, податків і зборів, які мають бути сплачені при ввезенні в Україну частини сировини, з якої вироблено не вивезену з України готову продукцію. Для визначення суми ввізного мита, ПДВ, податків і зборів вартість давальницької сировини перераховується у валюту України за офіційним валютним курсом Національного банку України на день платежу за векселем.

Облік виданих простих векселів відображається українським виконавцем у дебеті позабалансового рахунка 05 "Гарантії та забезпечення надані".

У разі ввезення таких видів давальницької сировини, які не обкладаються ввізним митом, податками, зборами, український виконавець подає державній податковій інспекції письмове зобов'язання щодо вивезення готової продукції у період, визначений чинним законодавством. Письмове зобов'язання погашається при вивезенні готової продукції (це обумовлено у цьому документі).

Іноземний замовник може купувати давальницьку сировину на митній території України у суб'єктів підприємницької діяльності України за іноземну валюту. Період здійснення операцій з давальницькою сировиною, закупленою іноземним замовником за іноземну валюту на митній території України у суб'єктів підприємницької діяльності, не може перевищувати 180 днів. При одержанні такої давальницької сировини український виконавець зобов'язаний протягом двох днів від дати підписання документів на її прийняття подати до державної податкової інспекції за своїм місцезнаходженням письмове зобов'язання щодо вивезення готової продукції з митної території України або її реалізації протягом 180 днів від дати одержання такої сировини.

Давальницька сировина, одержана від іноземного замовника, обліковується на позабалансовому рахунку 022 "Матеріали, прийняті для переробки" за контрактною вартістю, перерахованою у національну валюту за курсом НБУ при оформленні ввізної вантажно-митної декларації відповідно до класифікатора; проставляється код.

Готова продукція, вироблена з давальницької сировини, ввезеної іноземним замовником на митну територію України з урахуванням вимог чинного законодавства та призначена для вивезення з митної території України, не обкладається вивізним (експортним) митом, іншими податками та зборами (за винятком митних), які справляються при експорті товарів, і не підпадає під режим ліцензування та квотування. На готову продукцію, яка

вироблена з використанням давальницької сировини, ввезеної на митну територію України іноземним замовником, і належить йому, не поширюється спеціальний режим експорту товарів, за винятком товарів спеціального призначення, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Для погашення векселя український виконавець подає до державної податкової інспекції копію вивізної вантажно-митної декларації.

У разі виготовлення підакцизних товарів з давальницької сировини, за умови їх вивезення за межі митної території України, український виконавець не сплачує акцизний збір.

Готова продукція, вироблена з давальницької сировини, ввезеної іноземним замовником, може реалізовуватися на митній території України через зареєстроване ним в Україні постійне представництво, яке оформляє ввізну вантажну митну декларацію на готову продукцію (без фактичного її ввезення на митну територію України), сплачує ввізне мито, ПДВ, інші податки та збори, передбачені законодавством для аналогічних імпорتنих товарів.

Підставою для погашення векселя (письмового зобов'язання), виданого у разі реалізації продукції на митній території України, є подання українським виконавцем в органи державної податкової інспекції за своїм місцезнаходженням копії ввізної вантажної митної декларації на готову продукцію, оформленої постійним представником іноземного замовника, копії контракту, укладеного іноземним замовником з покупцем готової продукції, акта здавання-приймання готової продукції постійним представництвом іноземного замовника, довідки про сплату ввізного мита, інших податків і зборів, виданої органом державної митної служби за місцезнаходженням постійного представництва іноземного замовника. Ця установа зобов'язана передати зазначені документи українському виконавцеві протягом десяти робочих днів після оформлення Акта здавання-приймання готової продукції.

Розрахунки між українським виконавцем і постійним представництвом іноземного замовника здійснюються у валюті України через рахунки постійного представництва в установах банків України.

Підставою для митного оформлення готової продукції, яка вироблена з використанням давальницької сировини, ввезеної на митну територію України, і вивозиться з цієї території, є подання

українським виконавцем копії векселя та копії ввізної вантажної митної декларації в орган митного контролю.

Підставою для митного оформлення готової продукції, яка вироблена з використанням давальницької сировини, закупленої за іноземну валюту в Україні, і вивозиться з митної території України, є подання українським виконавцем в органи митного контролю таких документів: копії контракту на придбання іноземним замовником сировини в Україні та довідки уповноваженого банку України про надходження іноземної валюти на рахунок українського постачальника сировини.

Оплата послуг з переробки давальницької сировини, здійснювана українським виконавцем, може проводитися у різний спосіб: грошовими коштами, частиною давальницької сировини, частиною готової продукції, яка виробляється з давальницької сировини; комбіновано.

Згідно із Законом України "Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах", операції з вивезення давальницької сировини та ввезення готової продукції розглядаються як експортно-імпортні.

Давальницька сировина, яка не обкладається вивізним (експортним) митом, податками та зборами, вивозиться з митної території України на подання українським замовником у митний орган письмового зобов'язання щодо повернення в Україну готової продукції, виробленої з цієї сировини, або повернення в Україну коштів від реалізації готової продукції за межами України не пізніше, чим через 180 календарних днів з моменту оформлення вивізної вантажної митної декларації. Але такий порядок вивезення давальницької сировини не поширюється на операції у разі виготовлення готової продукції з цієї сировини і забороняє експорт.

Контрактна вартість готової продукції, яка підлягає ввезенню на митну територію України, має бути не менше суми митної вартості вивезеної давальницької сировини та суми коштів, сплачених за переробку цієї сировини.

Письмове зобов'язання погашається у разі ввезення готової продукції або повернення в Україну коштів від реалізації готової продукції за межами України в повному обсягу.

Давальницька сировина, яка вивозиться за межі митної території України українським замовником, підлягає обкладанню вивізним (експортним) митом, податками та зборами. Їх сплата (за

винятком митних) здійснюється українським замовником у такий спосіб: видається простий авальований вексель з відстроченням платежу на період здійснення операцій із давальницькою сировиною, але не більше як на 180 календарних днів з моменту оформлення вивізної вантажної митної декларації. Якщо готова продукція ввезена на територію України в повному обсязі у період, на який надається відстрочення платежу, вексель погашається і вивізне мито, податки та збори (за винятком митних) не справляються.

У разі неввезення готової продукції в обумовленому контрактом обсязі в зазначений період або перерахування в Україну коштів від реалізації готової продукції український замовник зобов'язаний сплатити вексель. При ввезенні на митну територію України в обумовлений термін готової продукції не в повному обсязі вексель погашається частково відповідно до обсягу ввезеної готової продукції.

Якщо зовнішньоекономічним контрактом передбачено неповернення продукції в Україну, то мито, податки та збори справляються на момент митного оформлення давальницької сировини, яка вивозиться за межі України.

Підставою для митного оформлення давальницької сировини, яка вивозиться за межі митної території України, є подання українським замовником у митний орган таких документів: копії авального векселя (письмового зобов'язання), авізованого (взятого на облік) органом державної податкової служби за місцезнаходженням замовника, та копії зовнішньоекономічного контракту на переробку давальницької сировини.

Підставою для митного оформлення готової продукції, яка вироблена з використанням давальницької сировини українського замовника та ввозиться на митну територію України, є подання українським замовником у митний орган копії векселя (письмового зобов'язання) та копії ВМД, а у разі потреби - висновку Торгово-промислової палати України або регіональних торгово-промислових палат про те, що готова продукція виготовлена з давальницької сировини і вартість її становить не менше 20 відсотків загальної вартості готової продукції.

Готова продукція, вироблена з давальницької сировини, яка ввозиться на митну територію України, обкладається ввізним митом, податками та зборами, які справляються при імпорті товарів.

За частину давальницької сировини або готової продукції, яка

використовується для оплати виконаної роботи, сплачується вивізне (експортне) мито, податки та збори, які справляються при вивезенні товарів (робіт, послуг).

Вартість давальницької сировини, яка вивозиться українським замовником для її переробки за межами митної території України, обліковується на дебеті субрахунка 206 "Матеріали, передані на переробку" та на кредиті субрахунка 201 "Сировина і матеріали".

Витрати на переробку сировини, сплачувані замовником, відображаються за дебетом рахунків, на яких ведеться облік виробів - 26 "Готова продукція", 28 "Товари" та за кредитом субрахунка 632 "Розрахунки з іноземним постачальником".

При одержанні готової продукції з давальницької сировини замовник списує вартість давальницької сировини з кредиту субрахунка 206 "Матеріали, передані на переробку" в дебет рахунків 26, 28 та ін.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Розкрити поняття давальницької сировини.
2. Які операції вважаються операціями з переробки давальницької сировини?
3. Хто замовник, а хто виконавець в операціях з переробки давальницької сировини?
4. В яких митних режимах передбачено законодавством операції з переробки давальницької сировини?
5. Як обчислюється вартість давальницької сировини в готовій продукції?
6. Який порядок обліку операцій по переробці давальницької сировини в синтетичному і аналітичному обліку?
7. Документальне оформлення операцій з давальницькою сировиною при ввезенні на митну територію України давальницької сировини іноземного замовника.
8. Документальне оформлення операцій з давальницькою сировиною при закупівлі на Україні давальницької сировини іноземним замовником за іноземну валюту.
9. Документальне оформлення операцій з давальницькою сировиною при вивезенні давальницької сировини за межі митної території України з метою використання у виготовленні готової продукції.

10. Порядок оподаткування операцій з давальницькою сировиною.
11. Реалізація на митній території України готової продукції, зробленої з давальницької сировини, завезеної іноземним замовником.
12. Вивіз давальницької сировини українського замовника за межі митної території України і ввіз в Україну готової продукції.
13. Відповідальність за порушення порядку здійснення операцій з давальницькою сировиною.

Література: 3, 6, 8, 9, 10, 14, 24, 26, 27, 33, 36

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Кадуріна Л.О. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Навч.посібник. - К.: Слово, 2003.
2. Бутинець Ф.Ф. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Навч.посібник. – Житомир: ПП «Рута», 2001.
3. Мец В. Економічний аналіз. Навч.посіб. К.: КНЕУ, 2001.
4. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства:Навч.посібник. – К.: Вища школа., 2003.
5. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности.- Минск.Новое издание,2003.
6. Экономический анализ./под ред. Баканова/. М.: ФиС, 2002.
7. Економічний аналіз . Навч.посіб./За ред. Чумаченька М/К.: КНЕУ, 2003
8. Пархоменко В. М. Бухгалтерський облік в Україні. – К. 2001 р.
9. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський облік на підприємствах з різними формами власності. – К., 2003 р.
- 10.Бровкова Е.Г., Продиус И.П. Внешнеэкономическая деятельность. – К.: Сирин, 2000.
- 11.Бахрамова Е.Г., Глухов В.В. Организация внешнеэкономической деятельности. Особенности менеджмента: Уч.пособие.СПб.: Лань, 2000.
- 12.Внешнеэкономический толковый словарь/ Под ред. И.П.Фоминского.- М.:ИНФРА-М, 2000.
- 13.Дегтярева О.И., Полякова Т.Н., Саркисов С.В. Внешнеэкономическая деятельность:Уч.посоибие, - 2-е узд.- М.: Дело, 2000.
- 14.Назаренко В.М., Назаренко К.С. Транспортное обеспечение внешнеэкономической деятельности. –М.: Центр экономики и маркетинга, 2000.
- 15.Управління зовнішньоекономічною діяльністю.: Навч.посібник/ Під заг. ред.. А.І.Кредісова. – К.:1997.
- 16.Кузнецова Н.В. Регулирование внешнеэкономической деятельности в Украине (практическое пособие). – К.: СПЛАЙН, 2000.

- 17.Горицкая Н.Г. Учет и налогообложение операций во внешнеэкономической деятельности и с иностранной валютой – К.: «Техника», 2000.
- 18.Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні: Навч.посібник. За заг. ред.. М.Я.Азарова. – К.: ДІА, 2000.
- 19.Журавлева В.И., Говдя С.Е. Комплексный анализ. - М.:Финансы, 1974
20. Опрішко В. Ф. Міжнародне економічне право. – К., Либідь, 1995 р.
21. Как заключать международные торговые контракты. – К., 1998 г.
22. Зовнішньоекономічна діяльність. Нормативна база, консультації. – Бібліотека бухгалтера. – Дн-ск, 2000 р.

Додаткова

- 23.Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-ХІІ від 16.04.91р.
- 24.Закон України «Про податок на додану вартість» № 168/97-ВР від 03.04.97р.
- 25.Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» №283/97-ВР від 22.05.97р.
- 26.Закон України «Про іноземне інвестування» № 93 від 19.03.96р.
- 27.Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» № 185/94-ВР від 23.09.94р.
28. Закон України від 23.12.98 р. №351-ХІV «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій в області ЗЕД».
29. Указ Президента України від 04.10.94 р. №567/94 «Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів».
30. Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.93 р. №15-93 «Про систему валютного регулювання та валютного контролю».
31. Закон України від 19.03.96р. №93/96-ВР “Про режим іноземного інвестування”.
32. Постанова КМУ від 29.04.99 №756 “Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності”.
- 33.Декрет Кабінету міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» № 15-93 від 10.02.93р.

34. Декрет Кабінета Міністрів України від 11.01.93р. №4-93 "Про єдиний митний тариф України" зі змінами та доповненнями.
35. Митний кодекс України від 12.12.91р. №1970-ХІІ зі змінами та доповненнями.
36. Положення про бухгалтерський облік операцій в іноземній валюті, затверджене наказом Мінфіна від 14.02.96р. №29.
37. Положення про організацію бух.обліку та звітності в Україні, затверджене Постановою Кабінета Міністрів України №250 від 03.04.93.
38. Порядок випуску, обігу та погашення податкових векселів, які видаються на сумму ПДВ при ввезенні, які видаються на сумму ПДВ при ввезенні товарів на митну територію України, затверджене постановою Кабінета Міністрів України від 01.10.97р. №1104.

Термінологічний словник

Зовнішньоекономічна діяльність - це діяльність суб'єктів господарської діяльності України й іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах і здійснювана на території України та за її межами.

Лист про погодження - документ установленної форми, який містить погоджене рішення начальників митниці обліку та митниці оформлення або вповноважених ними осіб про можливість здійснення митного оформлення товарів у митниці

Митниця обліку - митний орган, у зоні діяльності якого розташований суб'єкт ЗЕД.

Митниця оформлення - митний орган, у якому здійснюється і митне оформлення товарів на підставі листа про погодження

Субсидії - це грошові кошти, які надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з метою створення та розвитку експортного виробництва в конкретній сфері господарської діяльності

Дотації - це грошові кошти, які надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з метою підтримання належного рівня експортного виробництва та запобігання їх банкрутству.

Єдиний митний тариф України - це систематизовано зведені ставки мита, яким обкладаються товари й інші предмети, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі

Ліцензія експортна (імпортна) - це належним чином оформлене право на експорт (імпорт) певних товарів або валютних коштів протягом установленого терміну з метою інвестицій і кредитування

Квота експортна (імпортна) - граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території України або імпортувати на територію України протягом установленого терміну та який визначається у натуральних або вартісних одиницях

Зовнішньоекономічний договір (контракт) - це письмово оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності

Контракт разового постачання - це одноразова угода, яка передбачає постачання узгодженої кількості товару до визначеної дати. Постачання товарів здійснюється один раз або декілька разів протягом установленого терміну. Після виконання прийнятих

зобов'язань юридичні відносини між сторонами припиняються.

Монетарні статті - це статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи та зобов'язання, які будуть отримані або оплачені у фіксованій (визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів

Монетарні активи - це гроші та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, послуги), за договорами за умови, що ця заборгованість погашатиметься, а також інша дебіторська заборгованість, яка передбачає її погашення грошовими коштами.

Монетарні пасиви - це кредиторська заборгованість постачальникам, організаціям, особам, яка буде погашатися грошовими коштами.

Немонетарні статті - це статті, відмінні від монетарних

Міжнародні розрахунки - це система організації, регулювання та здійснення платежів за грошовими вимогами і зобов'язаннями у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності між державами, а також підприємствами та громадянами різних країн

СВІФТ - це "Товариство міжнародних міжбанківських фінансових телекомунікацій", створене у 1973 р. у Брюсселі. Ця система кореспонденції введена в дію з травня 1977 р. і працює за принципом передавання стандартних у міжнародній практиці банківських повідомлень через широкую мережу комп'ютерів.

Акредитив - це зобов'язання банку перевести на рахунок продавця гроші при наданні погодженого з покупцем комплекту документів, які підтверджують постачання товару на умовах контракту

Документарний акредитив - це будь-який договір, за яким банк-емітент (банк, який виставив акредитив), діючи на прохання та згідно зі вказівками імпортера (наказодавця), бере на себе зобов'язання здійснити платіж третій особі (бенефіціару) або за його наказом розпорядитись, щоб такі платежі були зроблені або такі тратти оплачені, акцептовані або неогоцйовані іншим банком проти обумовлених документів і згідно з обумовленими умовами.

Інкасо - це банківська операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта (експортера) отримує на основі розрахункових документів належні клієнтові кошти від платника (імпортера) за відвантажені на адресу імпортера товари та зараховує ці кошти на рахунок клієнта-експортера.

Чек - це письмове безумовне розпорядження покупця своєму банку виплатити відповідну суму чекоотримачеві готівкою або шляхом її перерахування на його рахунок у банку

Банківський переказ - це просте доручення комерційного банку імпортера своєму банку-кореспонденту виплатити іноземному отримувачеві (бенефіціару, експортеру) певну суму грошей за дорученням та за рахунок переказодавця із зазначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми

Світові ціни - це ціни великих експортно-імпортних операцій, здійснюваних в основних центрах світової торгівлі. Операції мають здійснюватися на умовах готівкового платежу у вільно конвертованій валюті, а обрані ринки регулюватися загальним торговельно-політичним режимом.

Довідкові ціни - це ціни товарів у внутрішній оптовій або зовнішній торгівлі країни, які публікуються у друкованих виданнях. Як правило, вони відображають загальний напрям їх динаміки за попередній період. Довідкові ціни можна використовувати при укладанні контрактів на строкову поставку невеликих партій товарів.

Мито - це обов'язковий внесок, який стягується митним органом України при ввезенні на митну територію України або вивезенні товару з цієї території і є невід'ємною умовою такого ввезення та вивезення

Митна вартість - це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, переміщуваних через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України

Імпортна операція - комерційна діяльність, пов'язана із закупівлею та ввезенням в Україну іноземних товарно-матеріальних цінностей для їх подальшої реалізації на внутрішньому ринку або для використання у виробничо-господарській діяльності

Ідентичні товари - це товари, однакові в усіх відношеннях з оцінюваними товарами, у тому числі за такими ознаками, як фізичні характеристики, якість, репутація на ринку, країна походження, виробник.

Експорт - це продаж продукції (робіт, послуг) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності з вивезенням або без вивезення через митний кордон України

Митний контроль - це сукупність заходів, здійснюваних мит-

ними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм, законів і нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку

Декларування - це заява за встановленою формою з точними даними про мету переміщення товарів та інших предметів через митний кордон і про самі товари й інші предмети тощо.

Вантажна митна декларація - це письмова заява встановленої форми, яка подається в митний орган і містить відомості про товари та транспортні засоби, переміщувані через митний кордон України, митний режим, у який вони заявляються, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування податків, зборів та інших платежів

Консигнація - різновид агентської комісійної угоди, відповідно до якої товари, призначені на експорт, після перетинання кордону країни-експортера розміщуються на складі тимчасового зберігання (консигнаційному складі) та поступово, в міру реалізації чергової партії, розтамовжуються агентом-комісіонером і реалізуються на внутрішньому ринку країни-імпортера

Консигнант - власник експортного товару, призначеного для І реалізації через посередника (консигнатора)

Консигнатор - особа, яка одержує від консигнанта товари та продає їх зі свого складу від свого імені за винагороду, виплачувану за договором консигнації

Консигнаційний склад - склад, на якому консигнатор розміщує товари, одержані ним на консигнацію

Митний ліцензійний склад - це митний режим зберігання під митним контролем увезених не з митної території України товарів без оплати мита й інших податків і без застосування заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання, а також товарів, які вивозяться за межі митної території України та зберігаються під митним контролем з моменту їх митного оформлення митними органами України до фактичного вивезення за межі митної території України

Замовник - це суб'єкт господарської діяльності, який надає давальницьку сировину для виробництва готової продукції

Навчальне видання
(українською мовою)

Прушківська Емілія Василівна
Радева Ольга Георгіївна
Саєнко Олена Романівна

ОБЛІК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Конспект лекцій для студентів
економічного факультету
спеціальності „Облік і аудит”

Рецензент	Л.В. Пельтек
Відповідальний за випуск	А.Д. Топалов
Коректор	Ю.М. Лавріненко